

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 25 (6991-6992)
1999 йил 22 июнь, сешанба

Сотувда эркин
нархда

ЗУЛФИЯ

ЛАВҲА

Шом келар узоқлардан бўшанган
боғ кўйнига,
Йўл-йўла ичиб шуъла.
Тўкилар осилишиб заъфар
барлар бўйнига,
Ёз тўқиган ашула.
Ўз ҳолига кексарган ҳар дарахтда
бир гулхан,
Тавсиф йўқ менда рангга.
Бетховен мусиқаси гўё борлиқни
тутган,
Ер-кўк мафтун жарангга.
Алвон кўшиқдай лов-лов ёнади
ниҳол гилос,
Кузранг чехрамда акси.
Токда чайқалса боғбон унутган
бир бош чарос,
Қалбимда ширин рақси.
Яшил либосда ҳамон чинору
арғувонлар,
Кекса сумбатда бардош.
Наздимда, урушларда бева қолган
жувонлар
Бардошда унга тенгдош.
Бўлиқ тилла бошоқлар боғламига
ўхшайди
Ниҳол анор туплари.

Куюшли фасл наволари

Хил-хил дарахт, хил-хил куз,
Ўз рангида яшнайти,
Ўзича кўшиқлари.
Ариқда тиниқ-тиниқ
милдир-милдир оққан сув.
Шеваси дилимга хуш.
Кекса ялпиз бўйлари уйғотса яшил
туйғу,
Менда йиллар фаромуш.
Кўкда: бир ёқда кўёш, бир ёқда кезар
булут,
Кўксиди ухлар тугён.
Жанубга учган қушлар қолдирган
салом бўлиб,
Эшилса ипак мезон—
Латиф ёрқин туйғулар
куйга қоришиб дилда
Берса баҳорий қувонч,
Наздимда: бўғотимга кўйиб
кетган унига
Йўл олади қалдирғоч.
Уфқларга сирғалиб кетиб
улгурмайин кун
Дилимдан аллам юлиб —
Кўксидан салқин-салқин тушади
ер узра тун,
Ой чиқар дуркун бўлиб...

ҚАНИ ОЛГА,

«ШОВВОЗЛАР»!

Таътил бошланиши биланоқ спорт ишлари янада авж олди. Яқинда қўшни 11-мактаб ўқувчилари билан ҳарбий спорт мусобақалари бўлиб ўтди. Барча беллашувларда бизнинг «Шоввозлар» гуруҳимиз ғолиб бўлди. Спорт билан жиддий шуғулланаётганлигимиз яна бир бор исботланди.

Таътилда ҳам спорт билан шуғулланишимиз учун барча шароит яратиб бераётган мактабимиз директори ҳамда жисмоний тарбия ўқитувчиларимиз Дилмурод Умаров, Равшан Жураев, Акмал Аслоновлардан жуда хурсандмиз.

Шу кунларда қўшни мактаб болалари билан ҳам беллашишга шай бўлиб турибмиз. Мактабдошларимиз эса «Қани олга, «Шоввозлар» дея бизни янада руҳлантириб туришибди.

Гулмира ҲАМРОЕВА,
Бухоро вилояти, Гиждувон туманидаги
36-мактабнинг 9-«А» синф ўқувчиси.

ТИЛАК

Юнусобод туманидаги Саиджон Калёнов номли 96-ўрта мактабдаги битирув кечаси 11-синф ўқувчилари томонидан ўтказилди. Кечани мактаб раҳбари Исҳоқов Қахрамон Тоирович очиб, битирувчиларга гувоҳнома-лар топширдилар. Сўнгра даврани мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича муовини Соди-

қова Лола Рустамовна олиб бордилар. Кечага ташриф буюрган меҳмонлар, устозлар ва оналар бирма-бир сўзга чиқиб, эндигина ҳаёт оstonасига қадам қўяётган тенгдошларимизга ўз тилак ва дил истакларини билдириб, битирувчи синф ўқувчилари тайёрлаган гўзал куй-кўшиқлари, шеърларидан баҳраманд бўлдилар.

Мен ҳам шу маскандан

қалдирғоч мисол учирма бўлаётган мактабдошларимга мустаҳкам соғлиқ, доимий омад ёр бўлишини тилайман. Мустақил республикамиз учун фидокор инсонлар бўлиб етишишсин, дейман.

Хуршида
МУЗАФФАРОВА,
Юнусобод туманидаги
96-ўрта мактабнинг
битирувчиси.

ОБУНА — УЗЛУКСИЗ ЖАРАЁН

СЕВИБ ЎҚИЙМИЗ

Ассалому алайкум, қадрдон газетам «Тонг юлдузи»! Мен аввало бу газетанинг ходимларига ўз миннатдорчилигимни билдирмоқчиман. Чунки, мен ҳар гал нечта ҳат ёзсам, ҳаммасини газета саҳифаларида кўриб турибман. Шунинг учун ҳамма синфдошларимни мазкур газетага обуна бўлишларини ҳар доим

тайинлаб юраман. Мен барча тенгдошларимни ўқув имтиҳонларини «аъло» ва «яхши» баҳоларга топшириб олишларини тилайман. Таътил кунлари мароқли ва сермазмун ўтсин.

Сайёра ИСРОИЛОВА,
Андижон туманидаги
42-ўрта мактабнинг
7-«Д» синф ўқувчиси.

Ё, ТАВБА !..

— Наргиза, бирор ўқийдиган газетангиз бўлса беринг.

— Нима қиласиз? Ўқийсизми?

— Ия, ўзимиз тўлиқ ўқимайдиган «Тонг юлдузи»ни сиз ўқиб кўнглингиз тўлармикан?, — дедида, бироздан сўнг икки бетли «Тонг юлдузи»ни кўтариб кириб келди. Мен икки бетли газетани кўриб ҳайрон бўлиб сурадим:

— «Тонг юлдузи» 16 бетдан иборат бўлиши керак эди-ку. Қолган бетлари қани?

— Ўқитувчимиз навбат билан икки бет-

дан улашиб берадилар...

— Обуна учун неча сўм туладинг?

— Ҳамма болалар қатори, 90 сўм. Наргизанинг синфдоши Илҳом ҳам шу гапни айтганида очиги, лабимни тишладим.

Бунга Учкўприк туман халқ таълими ва 19-мактаб раҳбарияти нима дейди?

Азиз муштарийларимиз — мактаб ўқувчилари ҳам ўз фикр-мулоҳазаларини ёзиб юборишади, деб умид қиламиз.

Мухтор БЕК.

*Маълумки Президентимиз «Зулфия номидаги Давлат мукофотини таъсис этиш бўйича таклифларни қўллаб-қувватлаш тўғрисида» Фармон эълон қилдилар. Унга кўра, «озод ва обод юртимиз келажакда бўлган ҳар томонлама етук ёшларни тарбиялашдаги беқиёс ўрнини яна бир бор эътироф этиш, баркамол, оқила хотин-қизлар авлодини вояга етказиш, улар орасидаги иқтидорли ёшларнинг адабиёт, санъат, фан ва маданиятни ривожлантиришдаги ютуқлари, тенгдошларининг миллий истиқлол ғоялари ва маданий-маънавий қадриятларга эътиқоднинг юксалиш йўлидаги ибратли фаолияти, кенг кўламли ислохотларни жамдаллаштиришдаги фаол иштироки-
ни рағбатлантириш» кўзда тутилган.*

Шу муносабат билан Тошкент вилояти оила, оналик ва болаликни ижтимоий муҳофаза қилиш котибиятининг бош мутахассиси Мастура Шокировани суҳбатга тортдик.

— Мастура опа, аввало аёллар йили қутлуғ бўлсин.

— Раҳмат, ўзингизга ҳам. Бизга берилган бу эътибордан барча хотин-қизларнинг кучига куч қўшилди. Қаерга қараманг, аёлларнинг ишчанлик, ижодкорлик кайфияти янада юқори кутарилган.

Айниқса Президентимиз томонидан Зулфия номидаги Давлат мукофотини таъсис этилиши янада қувончли бўлди.

Биласизми, шоира Зулфия опа билан ўқувчилик пайтларимда мулоқотда бўлганман. Пойтахтимиздаги Собир Раҳимов туманидаги 24-мактабда ўқиб юрган кезларимда «Қизлар давраси» айна авж олган давр эди. Бу кунга ёзувчиларни, шоираларни, артистларни, ота-оналарни чақирар эдик. Ушанда бир неча маротаба биз қизлар Зулфия опани даврамизга таклиф қилганмиз. Опа ҳар бир таклифимизни сўзсиз қабул қилар эдилар. Суҳбат чоғида бизларга чексиз бахт, такрорланмас садоқат, мусаффо осмон каби поклик тилар эдилар. Уларнинг ҳар бир айтган сўзларига маҳлиё бўлиб утирар эдик. Шеърларидаги Ватанга муҳаббат, оилага садоқат, келажакка ишонч руҳи бизни янада мафтун қилар эди.

Ушбу Фармонга биноан бу мукофот вилоят, Тошкент шаҳар вакилларига ҳар йили биттадан хотин-қизлар байрами арафасида берилиши мўлжалланган. Зулфия номидаги Давлат мукофоти соҳибалари бўлган ўқувчилар танлаган йўналишлари бўйича олий ўқув юртига кириш имтиҳонларисиз қабул қилиниши кўзда тутилган.

Бу мукофот мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртида аъло хулқи, билимдон, ташаббускор, истиқлол ғояларини амалга ошириш йўлида астойдил меҳнат қилаётган иқтидорли қизларга адабиёт, маданият, санъат, фан, таълим соҳаларидаги алоҳида ютуқлари учун берилди.

Шунга қўшимча қилиб айтар эдимки, ушбу мукофот ёши

чекланмаган, ҳаётнинг барча унқир-чўнқир жойидан ўтган, оилада меҳрибон она, ишда тadbиркор, ижодкор, барчага узининг намунали хулқи билан ўрнак бўлаётган катта ёшдаги аёлларга ҳам берилса

янада яхши буларди. Зеро орамизда бундай оқила, ибратли аёллар талайгина.

— Қизлар бўлгуси она, уй бекалари. Шундай экан, бахтли оила бўлиши учун ҳозирданок улар нималарга кўпроқ эътибор беришлари керак деб ўйлайсиз?

— Биласизми, ҳадисда шундай жумлалар бор: «Эй одам боласи, кифоя қилгудек ризқинг туриб, ҳаддингдан оширадиган молни истайсан. Озга қаноат қилмайсан, купга ҳам туймайсан. Тонг отиб куз очаркансан танинг сиҳат, оиланг тинч, бир кунлик таоминг булса бор. Ортиқчасини иташни қуй».

Хоҳлардимки, қизларимиз аввало узини ҳурмат қилсин, фикрларини бекорчи нарсалар билан банд этмасинлар. Улар сабр-тоқатли, ширин сўзли, озода, пазанда бўлсинлар. Бу нарсалар албатта мактаб партасиданок шаклланиб боришини унутмасинлар.

Яна бир гапимиз ҳам бор. «Қуш уясида кўрганини қилади», дейишди. Нимаики урганса онадан урганади, андоза олади. Шунинг учун ҳам биз оналар уз фарзандлари-

мизга ибрат була оладиган инсон бўлайлик.

Ҳар бир туманимизда «Камолот» жамғармасида «Қизлар» клуби иш олиб боради. Клубда учрашув ва кечалар утказилиб турилади. Бу қизлар учун, қолаверса республикамизнинг турли жойларида, чекка қишлоқларида яхши ният билан яшаётган қизларимиз учун шоира Зулфия опа ҳамisha садоқат ва муҳаббат рамзи бўлиб келган. Зеро, опанинг узлари ёзганларидек:

Мен Ҳофиздай

улашмайман юрт!

Истеъдодим, қалбим сизларга.

Яхши номим, бахт севинчим бут,

Барчасини берай қизларга.

Эслатма:

Тошкент вилоятида 893 та мактаб, 15 та лицей, 8 та гимназия мавжуд. Уларда иқтидорли, ҳавас қилса арзигулик қизлар ҳам таҳсил олишади. Бу йилги Республика фан олимпиадасида 16 нафар ўқувчилар иштирок этди. Шундан олти нафари ғолибликни қўлга киритди. Ва олий ўқув юртига имтиҳонсиз қабул қилинадиган бўлди. Улар Ангрен шаҳридаги 17-мактабнинг 11-синф битирувчиси Дилрабо Тошматова, Янгийулдаги 10-мактабнинг 11-синф битирувчиси Елена Соловьева, Бекобод туманидаги педагогика билим юрти ўқувчиси Муаттар Пирназаровалардир.

Яқинда эса Республика олимпиадасида иштирок этган ўқувчиларни вилоят ҳокимининг шахсан узлари табрикладилар. Ўқувчи-юқитувчиларни совға-салом билан сийладилар.

Вилоятда иқтидорли ўқувчилар ўқийдиган синф ёки мактабда ҳар чоракда уларнинг билими қай даражада эканлигини синаш мақсадида тест синовлари утказилади. Ушбу тестда ҳокимият вакиллари ҳам иштирок этадилар. Бу эса болаларни ўқишга булган масъулиятини янада оширади.

Тошкент вилояти бўйича 736 та компьютер бор эди. Кунини кеча 9 миллион 900 сумлик компьютер сотиб олинди. Ва, Тошкент, Пскент, Паркент туманларидаги 13-, 14-, 19-мактабларга берилди.

Ҳа, иқтидорли болаларга эътибор катта. Мана шулар орасида албатта қизлар ҳам бор. Ўйлаймизки, вилоятда Зулфия номидаги Давлат мукофотига лойиқ қизлар топилади. Ва улар бу мукофотни узларининг аъло хулқлари, ташаббускорликлари, мустақил Ўзбекистонимизга ҳалол хизмат қилишлари билан қўлга киритадилар.

Биз бунга ишонамиз.

Феруза ОДИЛОВА.

ЮРАКЛАРДА УЙҒОНСИН ВАТАН МЕҲРИ

Халқаро «Турон» театри жамоаси билан ўлкамиз бўйлаб ижодий сафарга чиқдик. Бепоев юртимиз худудининг хушрўй манзарасидан диллар энтикади. Қашқадарё вилоятининг Нишон тумани меҳнатқашларини ватаннинг фидоий инсонлари дегинг келади. Бу ерларда боғлар, пахтазорлар яратган бободехқонларнинг юзидаги нурни куриб кўнглинг равшан тортади. Нурбахш хаёллар билан учрашувга тайёргарлик кураётган бир пайтда 16 февраль воқеалари содир бўлди. Аввалига ишонмадик, ростлигини билгач, дарҳол дастурини қайта туздик. Эндиги томошаларимиз эл-элат жипслигига, ватан ягона эканлигига қаратилди. Юртбошимизни маънан авайлаб асрашимиз лозимлигига эътиборимизни қаратдик.

Эзгулик ва ёвузлик ҳақида сахна асари намойиш этилди. Асардаги ўрмончи бобони эзгулик отаси деб атадик. Қорашоҳ ва унинг малайларини юрт осойишталигини бузувчи шайтонлар дедик. Мактабларда юқори синф ўқувчиларига курсатилган томошалар давомида жонли суҳбатлар уюштирдик. «Сиз Ўзбекистон фарзандисиз», «Ўзбекистон келажиги буюк давлат» мавзусидаги суҳбатларимиз барча ўқувчиларда бирдек қизиқиш уйғотди. Айниқса, кўпурвчиларнинг рамзий башараларини сахнада кўрган ўқувчиларда табиий ҳам руҳлантириб юборди.

Талимаржон шаҳрида жойлашган чегара қўшинлари билан ижодий учрашувимиз ҳам мароқли ўтди. Чегара қўшини ба-

таьон командири майор А. Абдуқайюмов ва чегарачилар билан бўлган суҳбатлар ватаннинг улўғлигини, унинг куч-қудратини, ягоналигини юракларидан ҳис этишларида яна бир сабоқ бўлганлигини билдирди. Талимаржон мироблар шаҳри ҳамдир. Бу ердаги сув омборида қурилган маҳсус мослама орқали Туркманистоннинг тўртта, Қашқадарёнинг эса еттита туманига ичимлик суви етказиб берилади. Лекин ўрни келганда шуни ҳам айтиб ўтиш жоиз, Талимаржонда истиқомат қиладиган 10 мингга яқин аҳоли табиий газ билан таъминланмаган экан. Туман мутасаддилари бунга алоҳида эътибор қаратар деб ўйлаймиз.

Тумандаги Аҳмад Яссавий номидаги 4-ўрта мактаб ўқувчилари билан бўлган учрашувда ёшларнинг давлатимиз юритаётган сиёсатга, иқтисодий масалаларга, маънавиятимизга бўлган қизиқишлари яққол сезилиб турибди.

Ватанни англаш, унинг тарихини, урф — одатларини ўрганиш ҳаётга тадбиқ этиш мамлакатимизнинг жаҳон — ҳамжамиятига ўз ўрни бўлишига замин яратади.

САМАРҚАНД САЙҚАЛИ...

Тойлоқ туманига қилинган ижодий сафаримизда Тойлоқнинг Бахши тепа қишлоғида таваллуд топган мутафакир бобомиз Маҳмудхўжа Беҳбудий қадамжоларини зиёрат қилиш билан бирга туғилганига 125 йил тўлиши муносабати билан ижодий суҳбатлар, сахна чиқишлари, айниқса, Тойлоқ бизнес мактаби ўқувчиларининг зийраклиги, илм олишга чанқоқлиги, серқўёш Ўзбекистонимиз тарихи, кечмиши, истиқлоли ҳақида чуқур билимга эга эканлиги

бизда мамнуният уйғотди.

Бу ҳам мамлакатимизда содир бўлаётган ижтимоий, иқтисодий юксалишлардан, хориж воқеаларидан боҳабар бўлишга интилиш ўқувчиларда кучли эканлигини кўрсатди.

XX аср — ахборот асри бўлиб тарихда қолишга шубҳа йўқ. Дунёнинг чекка жойларида содир бўлаётган воқеалар дақиқа сайин ер юзига тарқатилмоқда. Бунда ватанимиз ҳам илғор технология орқали четга ахборот узатиш, четдан ахборот қабул қилиш имконига эга. Мустақиллигимиз шарофати билан дунёга чиқдик. Тўғрироғи, биз ўз қобуғимиздан чиқиб ёруғлик сари интилиш шарафига мушарраф бўлдик.

ТОШКЕНТ ФАҚАТ НОН ШАҲРИ ЭМАС.

Ҳа, кечаги шўролар даврида азим Тошкентимизнинг нон шаҳри деб таърифлаш одатга айланган эди. Бугунга келиб Тошкент илм — маърифат марказига айланиб бораётгани, улкан кашфиётлар шу ердан дунё-

Водийларни яёв кезганда...

га буй чўзаётганлиги ҳеч кимга сир эмас. Ижодий гуруҳимиз Сирғали туманида бўлганида, бу ердаги таълим масканларида ривожланган мамлакатлар таълим услубларидан кенг фойдаланилаётганлигининг гувоҳи бўлдик. Илмга янгича ёндошиш, ўқувчининг ички

имкониятларини амалда тадбиқ этиш ижодий натижалар бериши табиий.

Тумандаги Заҳириддин Муҳаммад Бобур маҳалласи 317 — мактабни оталиққа олганлиги, 10 нафар аълочи ўқувчига «Бобур» стипендияси жорий этилганлиги тақсинга лойиқ. Мактаб дирек-

тори Мавжуда Шералиева эса ушбу стипендияларни аниқлашда ўзига хос янгилик киритган.

Аълочилар ҳар чоракда аниқланиб борилади, демак, ўқувчи стипендия соҳиби бўлиши учун аълочилигини йил давомида сақлаб қолиши керак. Театримиз жамоаси мазкур сафарлар давомида шунга амин бўлдики, ва-

танзим тарихини, асори — антиқаларини теран англаш, асраб авайлаш учун ҳар бир жамоа ўз улшини жойларга бориб қўшиши лозим экан.

Мустақиллик муқаддас сўз, уни юракдан ҳис этиш учун ўзликни англаш лозим.

Равшан ЁРИЕВ.

БОҒЧА БОҒ БЎЛСИН

бола тарбияланмоқда. Боғчада 1 та илк ёшли, 2 та кичик, 1 та ўрта, 1 та катта мактабга тайёрлов гуруҳларидан иборат гуруҳларда тажрибали, ўз касбини севувчи тарбиячилар иш олиб борадилар. Маърифат Қайюмова Зумрад Норова, Холида Йўлдошевдалар.

Болаларга чуқур билим беришади.

Боғчанинг мусиқа раҳбари Доно Мирзакаримова — болаларга миллий уйин, рақс, ашулаларни меҳр билан ўргатади.

1997 йилдан бошлаб боғчада барча ишлар лотин ёзувиге асосланган ўзбек алифбосида олиб борилади. Ҳозир янги усулда болаларга машғулотлар ташкилланиб, уйин тарзида

монтасоре усулидан фойдаланилмоқда. Иқтидорли болалар учун инглиз тили, тасвирий фаолият, иқтисод, мусиқа тўгараклари ишлаб турибди. Болаларга мактабга тайёрлаш учун лотин ёзувиге асосланиб ўзбек алифбоси ўргатилмоқда.

Боғчанинг 1-тоифали тарбиячиси Карима Норходжаева шундай дейдилар. «Мен 1970 йилдан шу боғчада тарбиячи бўлиб ишлаб келдим. Ўз иш фаолиятим давомида рус тили тарбиячиси, услубчи бўлиб ишладим. 1987 йилдан бери боғча мудираси бўлиб ишлаб келмоқдаман. Ўз касбимни севаман. Шу сабабли касбдошларимга

таълим-тарбиявий иш олиб боришларида янги дастур, қўлланмалар топиб, уларга етказишга ҳаракат қилдим. Боғчада бўладиган ҳар қандай муаммони жамоа билан маслаҳатлашиб. Боғчамизда тарбияланган болаларимиз ҳозирда шу боғчага ёрдамчи бўлиб ишга келдилар.

Туманда семинар, очик машғулотлар ташкил қилинган. Булар бизнинг иш тажрибаларимизни янада бойитади. Ўз иш фаолиятимизни яхши олиб боришга ёрдам беради».

Кичкинтойлар эмин-эркин усаётган боғча чиндан ҳам бир боғ бўлсин. Булбуллари, кумрилари унинг мадҳини баён этиб, юртимизнинг чинакам фарзандлари бўлиб етишсин!

Абдуҳамид АБДУҒАФФОРОВ

Тошкент вилояти Зангиота тумани Х.Т.Б.га қарашли 11-Лола болалар боғчаси 1970 йил Зангиота тумани кўзи ожизлар корхонаси томонидан ишга туширилди. 1994 йилгача шу

корхона ҳисобида ишлаб келди. 1994 йилдан болалар боғчаси Зангиота тумани Х.Т.Б.и ҳисобига утказилди.

Ҳозирги кунда болалар боғчаси 6 та гуруҳдан иборат бўлиб, боғчада 150 та

Хар бир бола ўқувчилик даврида камида 5 минг сатр шеърни ёд олиши керак. Шеър ёдлаганларнинг фикр доираси кенг бўлади. Шеърни севганлар маънавият олами билан яшайди.

— Ўқитувчи бўлиб қолсангиз шогирдларингизга кимларнинг шеърларини ёдлатган бўлардингиз?

— Навоийнинг, Фузулийнинг, Бобуру, Машрабнинг. Хар бир ўқувчим форс тилини билишини ҳоҳлардим. Тан олиб айтаман, форс шеърини кўтарилган чўққига ҳали ҳеч бир халқнинг назмий имкониятлари етмаган. Саъдий, Ҳофиз, Шеъррозий, Бедил асарларини ўз тилида ўқимади туриб, шарҳ оламининг зиёли одами бўлиш мумкин эмас...

Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидов билан бўлган суҳбатдан.

— Учқўприкдаги 8-мактабда мамлакатимизнинг устоз

МАКТАБ ДАВРИ ҒАНИМАТ

КИМ КЎП ШЕЪР ЁДЛАЙДИ?

ва ўқитувчилари йиғилган, мақсадимиз мустақил юрт болаларини билимли қилиш, дунё миқёсида танитиш, тан олдириш. Катта анжуман олдида нигоҳим йўлақда ўтирган учта қизалоққа тушди. Негадир улар билан гаплашгим келди. Билсам, ҳар бирининг кўлида шеър дафтари.

Хар бир шеърга рақамлар кўйилган. Менга рақам сонини айтсам, ўша шеърни ёд айтиб бериши мумкинлигини айтдилар. Таажжубландим. Шундоқ ҳам ўқиш, бола онгини тўлдириш учун фан, маданият, янгилклари кўп кунда яна қарийиб 500 рақамигача етган шеърларни ёдлаш...

Бизлар ким кўп шеър ёдлаш бўйича мусобақа қиламиз, — дейишди улар.

Авал ажабландим. Қизиқиб, айттайлик, иккиюзинчи шеърни ёдланганчи десам, ёдлагани бошлалапти, 300, 400- шеър учун ҳам оғиз жуфтлапти. Миямда бир фикр туғилди. Ахир бизни ҳам бир вақтлар мураббийларимиз шеър, монолог ёдлаб адабиётга, санъатга, бир сўз билан айтганда нотиклик ола-

мига олиб киришганди-ку! Менинг ўзим ҳам талабалик даврларимда Хон Бобоҳон родини маромига етгазиб ижро этгандим. Ҳозир ҳам сўрашса, дадил айтиб бераман, ўша шеърини сатрларни... Мактаб даври ғанимат. Ёшлиқда ёзилгани — тошга ёзилгани. Қолаверса аллома шоирларимиз фақат ҳаётпарварликни, эзгуликни куйлайдилар... Шу кунга катта аудитория етук мураббийлари ўртасида уларни саҳнага чақирдим. Қизларга биринчи шеърни ёдланг, — десам, биринчиси, мадҳия экан. Юртимиз мадҳиясини устозу шогирд барча барбар жўрликда баён этди.

Сўнгра «уч юз бешинчи», «икки юз олтинчи», «тўрт юз биринчи»... шеърларни қизлар ҳеч тугилмай ёд олдилар...

Ўзбекистон халқ таълими вазири Жўра Ғаниевич Йўлдошев билан бўлган суҳбатдан.

Азиз ўқувчилар! Мактаб даври ғанимат. Вазиримиз айтганларидек, бу даврда ўрганганларингиз бутун умр ҳаёт йўлларингизда асқотади. Қолаверса, замонамиз етук шоири Эркин Воҳидов орзулагандек қани энди 500 шеърни ҳар бир ўқувчи ёд олса!... Юртимиз олиму фузалолари, илдизи бақувват дарахтлари билан ном қозонган. Биз сув ичган булоқларнинг ҳаётбахш, ирмоқ ва ариқ-сойлари мангу оқавради... Шундай экан, таътил кунларида ким кўп шеър ёдласа, ким қанча кўп китоб ўқиса ва ўқиган-ёдланганларини дўстлари дугона ва устозлари кўригидан ошқора намойиш қилиб аъло баҳосини олса, ютуғи — ўзи билан улар-

нинг! Муваффақиятлари — унинг келажак ҳаёт йўлларида қоқилмай яшашида маъқ бўлади. Бу кўҳна олам сўздан эмас, меҳнатдан бунёд бўлган эрса-да, инсон сўз қудрати, журъати билан ИНСОН бўлиб келган. Шундай экан, ҳатто кўп ва ҳўп шеър ёдлабда ўзлигини, ўзини тан олдириши мумкин экан, инсон!

Азиз ўқувчилар, сиз чиндан ҳам хур, мустақил мамлакат ворисларидирсиз, ҳатто мамлакатимиз халқ таълими вазири кўлингиздан ушлаб, қани қанча шеър ёд биласан! Бизга баён қилиб бер-чи? — деб сизга камтарона кулоқ тутиб турибди.

Устозу мураббийларингиз эса сизни рағбатлантириб, нутқ маданиятингиз камол топиши учун интиломқда. Ота онангиз ўқиб-ўқмоққа илҳомлантиряпти, қариндош-қадирдонларингиз ҳам бунга илҳақ... Ҳа, мактаб — ғанимат дамларингизда кўп шеър ёд олинг. Ёд олганларингизни бизга баён қилинг. Куйида эса шеър мутоаласи асосида туғилган тенгдошларингизнинг ижод намуналари билан танишасиз.

O'ZBEKISTON

Sensan menga baxtu iqbolim,
O'zbekiston ona diyorim,
Doim yashna gulga to'lib,
Sakkiz yoshda o'ynab kulib.

YURTBOSHIM

Yurtboshim omon bo'lsinlar,
Doim baxtga to'lsinlar.
O'zbekiston to'yini,
Yuz yilligin korsinlar.

Madina MIRZALIYEVA.

GERB

Gerbimizga bir qarang,
Tovlanadi rang-barang.
Unga yetolmas chiroy,
Sakkiz qirra ichra yulduz, oy.

DO'STLAR

Keling, do'stlar o'ynaylik,
Qo'l ushlabib kuylaylik.
Bizning sinf ahil, do'st,
Tegmasin hech qanday ko'z.

Qani do'stlar bir bo'lib,
O'ynaylik to'p-to'p bo'lib,

Janjal degan so'zni biz,
Tilga olmaylik bilib.

Madina SULAYMONOVA,
Farg'ona viloyati, Uchko'priktumanidagi 20-o'rta maktabning 3-«A» sinf o'quvchisi.

ДЎСТЛАРИМ

Дустларим кўп, кунглим тўк,
Қувончларим тилайди.
Кимни булса дустини йўқ,
Охир бир кун қулайди.
Ғамгин булсам қулдириб,
Давраларга тортади,
Дустларимга кундан-кун,
Менинг меҳрим ортади.
Шоир бобом айтгандек,
«Дуст келмас уй вайрондир»,
Дустсиз ичган нон, оши,
Ё ёвгондир, айрондир.
Дуст-ла порлоқ кузларим,
Дустсиз юрак юракмас,
Омон булсин дустларим,
Менга душман керакмас.

Сарварбек АЛИЖОНОВ,
Фарғона вилояти, Ўзбекистон туманидаги 37-урта мактабнинг 5-«А» синф ўқувчиси.

МАРҲАБО, «ТЕМУРИЙ МАЛИКАЛАР» И!

Яқинда пойтахтимизда болалар бадиий ижодиёти Республика маркази, Халқаро «Амир Темури» ва «Навруз» ҳайрия жамғармаси ҳамкорликда «ТЕМУРИЙ МАЛИКАЛАР» номли болалар тасвирий курғазмаси ва шу мавзуга бағишланган ижодий учрашув-мулоқот бўлиб ўтди.

Бу учрашувда таниқли олим, шоир, рассом ва амалий санъат усталари, ижодкор болалар ва уларнинг ота-оналари иштирок этишди.

Курғазмага 7 ешдан 16 ешгача булган ижодкор ешлар тасвирий асарларидан ташқари амалий санъат асарлари ҳам куйилди. Масалан чолғу асбоблари, каштачилик, зардузлик, ёғоч уймакорлиги, кулолчилик ва ҳоказо.

Тукин дастурхон атрофида санъаткорлар ижро этган кушик ва куйлар учрашувни файзли утишига ҳисса қушди.

«Темурийд маликалар» мавзусига боғлиқ савол-жавобларга олим Турғун Файзиёв ва шоира Ойдин Хожасева ҳакамлигида болалар жавоб бердилар.

Шу кун «Истеъдод соҳибалари» беллашуви утказилди. Болаларга тарихий, адабий, амалий ва тасвирий санъатларга боғлиқ 3 савол берилди. Саволларга

тула ва пухта жавоб берган қизлар совринлар соҳиби булишди («Темурийд маликалар» тасвирий санъат курғазмасида 50 та асар ҳакамлар ҳайъати томонидан танлаб олинди ва Рузи Чориев ҳакамлар ҳайъати раиси, ҳамда Т.Солиқов, Х.Жалилов, Ш.Орипов ҳакамлар ҳайъати томонидан 13 та асар голиб деб топилди:

1 — урин: 10 ешли МИРСОЛИЕВА ВАСИЛА «СУҲБАТ» асари учун

2 — урин (2 та): ешли ЛАЙЛО БАЙКЕНОВА «НУҒОЙ ГУЗАЛИ» асари учун

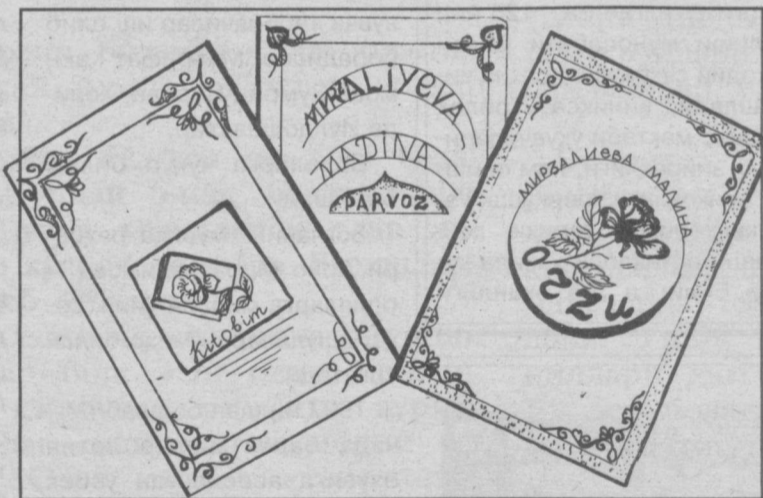
8 — ешли ДИЁРА ХАСАНОВА «МАЛИКА» асари учун

3 — урин (2 та): 14 ешли ФЕРУЗА ЭРКАБОВА «МАЛИКА» асари учун

10 ешли ХАМДАМЯН АРИНА «АРМОН ГУЗАЛИ» асари учун

Халқаро «Амир Темури» жамғармаси фахрий ерликларива эсдалик совғалар билан тақдирландилар. Қолган 8 та қатнашчига рағбатлантирувчи мукофотлар берилди. Мукофотларни ҳакамлар ҳайъатининг раиси Рузи Чориев топшириб ижодкор ешларга келгуси ишларида баркамоллик тилади. Шу уринда биз ҳам еш ижодкорларга самимий тилакларимизни тилаб қоламиз.

Насиба Яминхужаева.

Инсон зоти дунёга келишига сабабчи унинг ота-онаси булади:

Ота-оналар фарзандларини не-не умидлар қилиб вояга етказдилар. Аммо ҳозирги кунда айримлар енгил ҳаётга берилиб фарзандларини ташлаб кетмоқдалар. Болалар уйи куйайса куйаймоқдаки асло камаймаяпти. Айрим оталар эса уйда аели, фарзандлари туриб узгалар фарзандига оталик қилиб юришибди.

Ахир халқимизда — «етим қузи асрасанг оғзи бурнинг мой булар, етим бола асрасанг оғзи бур-

ОТАЖОН

нинг қон булар» — деган нақл бежиз айтилмаган. Шу каби оталарни бир кун келиб фарзандлар уволи тутмасмикан, булар бир кун келиб Аллоҳ қаҳрига учрамасмиканлар?.. Бировнинг боласи бари-бир ҳам фарзандлик бурчини аъло даражада бажара олмайди, деб уйлайман.

Азиз отажону-отажонлар! Уз пушти камарингизни хор қилманг, бировларга қарам қилишга йул қуйманг, уларнинг туқилган куз ешлари кейинчалик сизни қилишига йул қуйманг...

Яна бир тонг отди,
Нега келмайди отам.
Юрагимга ғам ботди,
Отам десайди болам...

Ўзгаларнинг фарзандини,
Эркалаб, ғамини еса.
Ўзин пушти камарини
Ўйламай шодон юрса.

Бизлар катта бўлармиз,
Эл хизматини қилармиз.
Бир кун сиз ҳам отажон
Фарзанд қадрин биларсиз.

Катта бўлдик ютиб ғам,
Ўзгага бўлдик қарам.
Отажоним юргандирсиз,
«Қайлардасиз» деб болам.

Шахло МУТАЛОВА,
ёш муҳбир.

ТОҒ БАҒРИ МЕҲМОНЛАРИ

Хоразм вилоятидаги барча шаҳар ва қишлоқлардан 510 нафар ўил-қизлар дам олиш учун Тошкент вилоятининг Бўстонлиқ туманида тоғларда жойлашган лагерларга жўнаб кетдилар. Улар умумтаълим мактаблари ва лицейларнинг истеъдодли ўқувчилари, шунингдек,

кўп болали ва камхарж оилаларнинг болаларидир.

Касаба уюшмалари Хоразм вилоят кенгашидан хабар қилишларича, бу тадбир экологик бузилиш Оролбўйи минтақаси болаларини соғломлаштириш дастурини бажарилишининг биринчи босқичидир.

Т.Шамаков (ЎЗА).

ТАЪТИЛ СОЗ ЎТМОҚДА

ОРОЛБЎЙИ БОЛАЛАРИ - ТОШКЕНТДА АРДОҒДА

Тошкент вилоятидаги "Меҳржон" ва "Алоқачи" болаларни соғломлаштириш оромгоҳлари Оролбўйи худудининг 300 нафар ўқувчисини бағрига олди.

Улар ёзги таътилни шу ерда ўтказадилар. Бунга кетадиган барча харажатларни касаба уюшмаси ва

бошқа ҳомий ташкилотлар қопладилар.

Умуман, бу йил ёзги таътил даврида қорақалпоғистонлик 2.5 минг ўқувчи Тошкент вилоятининг хушҳаво тоғолди оромгоҳларида дам оладилар.

А.Искандаров (ЎЗА)

„ОНАЖОНИМ ТАБИАТ!“

Куни кеча пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек номидаги истироҳат боғида "Табиат: кеча, бугун, эртага" кўрғазмаси бўлди. Унда мамлакатимиз ўқувчи ёшларининг жойлардаги "Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш" тўғрисидаги аъзолари ва экология синфлари ўқувчилари томонидан шу мавзуда тайёрланган ишлари намойиш қилинди. Энг яхши ишларга ҳайъат 1-3-ўринларни ажратди. Кўгина қизиқарли, таъсирчан ишлар муаллифлари Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг совринлари билан тақдирландилар.

Мазкур тадбир республика ёшларининг "Биозкосан" ўқув-услубий мажмуаси ташаббуси билан ўтказилган VI илмий-амалий анжуманининг дебюти бўлди.

Анжуманининг назарий қисмини республика халқ таълими вазирининг ўринбосари Йўлдош Солижонов кириш сўзи билан очди. "Биозкосан" ўқув-услубий мажмуаси директори, профессор Э.Турдикулов қисқача маъруза қилди.

Сўнг анжуман иштирокчилари шўббаларга бўлиниб, экологияга оид турли мавзуларда баҳс ва музокарага киришдилар. Тадбир мажмуа билан республикамиз ўқувчи ёшларининг амалий ҳамкорлигини янги босқичга кўтарди, дейиш мумкин.

СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН

17 июнь куни Люксембургдан Тошкент аэропортига келиб қўнган самолёт мамлакатимиз болаларининг саломатлиги йўлида дўстона инсонпарварлик ёрдами билан тўла эди. Самолётга жо бўлган 28.2 тонна юкнинг ҳаммаси республикамизнинг давлат тиббий хизмати тармоғига кўмаклашувчи тиббий асбоб-ускуналар ва камёб дори-дармонлардан иборат.

Польада яшовчи америкалик бизнесмен Роберт Миколонинг ташаббуси ва шахсий сармоясига ҳисобига ишловчи муассаса - Амери Керздан юртимиз болаларига келтирилган бу совғанин умумий қиймати 4.8

милион АҚШ долларига тенг. Уни Амери Керз вакили Жениффер Мьюлик олиб келди.

Бу инсонпарварлик ёрдами Халқаро "Соғлом авлод учун" хайрия фонди ҳайъатининг раиси Гулнора Йўлдошева раҳбарлигида республикамизнинг тиббий мададга муҳтож худудларига, тиббиёт муассасаларига тақсимланди.

Аслида, Амери Керзнинг бу галги совғаси - иккинчи совғадир. У бундан аввал келтирган тиббий мадади Қашқадарё ва Бухоро вилоятларига юборилган эди. Бугун Тошкент шаҳри ва вилояти, Самарқанд ва Жиззах тиббиётчилари хал-

қаро инсонпарварлик ёрдамидан баҳраманд бўладиган бўлишиди.

Умуман, Амери Керз ташкил бўлган 1992 йилдан бери жаҳоннинг 122 мамлакатига 2 миллиард сўмликдан ортиқ беғараз тиббий ёрдам кўрсатди. Ўзбекистон - шулар жумласига киради.

Соғлиқни сақлаш тизимида тубдан ислохотлар ўтказилган республикамизда бу тизимга бюджетдан жуда катта маблағлар ажратилмоқда. Амери Керз ҳам бу қутлуғ ислохотларга ўз ҳиссасини қўшишга аҳд қилгани нур устига нур бўлди.

"Туркистон-Пресс"

МИРИҚИБ ДАМ ОЛИШ МАВСУМИ

Бу йил 332 минг бола мамлакатимизнинг соғломлаштириш оромгоҳларида дам оладилар.

Ўзбекистон Касаба Уюшмалари федерацияси маълумотларига кўра бу жиддий ишга республика Халқ таълими ва Соғлиқни сақлаш вазирликлари, "Соғлом авлод учун", "ЭКОСАН", "Камолот" ва "Маҳалла" хайрия жамғармалари ҳам жалб этилган.

Кам таъминланган оилалар фарзандлари, боқувчисиз қолган болалар ва ногиронларга йўланмаларни бепул бериш чора-тадбирлари кўрилган. Бошқа тоифа болалар эса йўланмаларни имтиёзли нархда олмақдалар. Ўзининг хусусий дам олиш маскани бор ташкилотлар ходимларининг фарзандлари учун йўланма баҳосининг 10 фоизи тўланади.

„САРИМИШ“ БОЛАЛАР ШАҲАРЧАСИ

Бенуқсон таъмирланган иморатлар ва уйчалар, сузиш-чўмилиш ҳовузи, очиқ ҳавода жойлашган кинотеатр - буларнинг барчаси Саримишнинг гўзал табиат манзаралари билан уйғун. Бу ерда ҳар йилнинг ёз мавсумида болаларнинг қувноқ ўйин-кулгулари, гуруҳлар, турли мусобақа ва кўрик-танловлар, ижодий тўғрақлардаги қизгин жараён анъанага айланиб қолган. Қисқаси, бу ерда болалар ҳар йили ёзги таътилда мириқиб дам олиб, саломатликларини тиклашлари учун барча шароит муҳайё. Ота-оналар ҳам мамнун. Чунки уларнинг фарзандлари ҳаминша эътиборда, бўш вақтларини мазмунли ўтказишмоқда.

Саримиш кўриқхонасида жойлашган "Горный" болалар оромгоҳида бу йил 700 нафар бола мириқиб дам олаётир. Бу соғломлаштириш оромгоҳига йўланма баҳоси ҳам ота-оналарга малол келгани йўқ, чунки йўланма қийматининг асосий қисмини кончилар касаба уюшмаси тўлаган.

Х.САНГИКОВ,
Навоий вилояти.

Ўзбекистон мустақиллигининг 8 йиллигига

„ЭРА“ - БУ, БОЛАЛАР УЧУН САЁҲАТ ФИРМАСИДИР

Қадимий ва навқирон Бухоронинг таърифи - тилларда дoston. Унинг осмоний гумбазлари, мозийдан қизиқ ҳикоялар сўйловчи тарихий ёдгорликлари билан танишишни ким ҳам орзу қилмайди, дейсиз. Мана шу орзу бу гўзал шаҳримизга кунда ўнлаб эмас, юзлаб хорижий сайёҳларни етаклаб келади.

Бироқ бу маърифат, маданият ўчоғини зиёрат қилиш ҳали ҳамма ўзбек боласига ҳам насиб этавермаган. Бунинг сабаблари кўп: кимнингдир ота-онаси вақт тополмаган, қайсидир оиланинг маблағи... Мактабда гуруҳ-гуруҳ бўлиб саёҳатга олиб чиқиш учун ўқитувчиларга катта масъулият юклатилади ва б. Яна кимлардир шунчаки ҳафсала, эътибор етишмайди.

- Ҳаммаси болаларим - Азиза билан Назаржонни Эски шаҳарни айлантиргани олиб боришимдан

бошланди, - деб ёзади "Эра" болалар туризми фирмасининг раҳбари Гуландом Жабборова, - Улар арк, Ситораи Мохи Хосса, Масжиди Калон, Сомонийлар мақбараси, Лабиховуз каби тарихий жойларда мени саволларга кўмиб ташлашди. Шунда мен, гарчи олий маълумотли зиёли бўлсам-да, ватанимиз тарихини, бой маданиятини яхши билмаслигимни сездим. Ўсаётган зукко авлодга тарихни тўғри тушунтирувчи мутахассислар зарурлигини, шаҳримизда болалар туризмининг ташкил этиш зарурлигини англадим. Унганча 7 йилдан бери вилоят хотин-қизлар кенгаши қошидаги "Ҳамдард" ишлаб чиқариш фирмасини бошқарардим. Ишимни ўзгарттирдим: болаларга билим ва қувонч бахш этувчи "Эра" туристик фирмасини ташкил этдим.

Ҳамма қулайликларга эга замонавий автобусимиз бор. Унда

40 бола кун бўйи чарчамай, зериқмай саёҳат қилиши учун ҳамма шароитлар бор. Танаффус пайтларида турли туристик-тарихий киноленталар намойиш қиламиз. Буларнинг ҳаммаси учун бир саёҳатчи атиги 150 сўм пул тўлайди.

Саёҳат йўлимизни кенгайттирдик: ҳозир ёш сайёҳаримиз Варахша, Пойкент каби тарихий масканларни ҳам зиёрат қилмоқдалар.

Яқинда Болгариянинг "Класс Холидейс" ва Финляндиянинг "Корвиета" номли махсус болалар туристик компаниялари билан ҳамкорлик ўрнатдик.

Бизнинг фирмамиз йил бўйи - ўзбекистонлик болаларни Ўзбекистонимизга қизиққан болаларни Бухорода кутади ва уларга сиздиқидилдан хизмат қилади.

ЎЗА.

Қишлоққа борганимизнинг учинчи куну эди. Битирув кечасига бориб, ёшлик даврларини хотирлаб, жуда катта таассуротлар билан қайтган кўшимиз Инобат опанинг:

- Бир бола кўшиқ айтди. Чунонам айтарканки, хужди катта хофизларга ўхшайди-я. Бутун мактаб жим бўлиб тинглади... деган мақтовларини эшитдим.

- Ким? Исми Сардормасмикан? Ошхонада нима биландир кўймаланиб юрган синглим Лазиза сўради.

- Ҳа, Сардор деганга ўхшади. Маруфали дўхтирнинг ўғли экан...

Инобат опа бир олам қувончларига бизни ҳам шерик қилиб, шундай бахтли замонда яшаётган ёшлар ҳақида гапира-гапира чиқиб кетдилар.

- Йўқ, мен ундай демоқчи эмас эдим. Мен уйдагиларнинг ҳамон кичкина деб қарашларини гапирмоқчи эдим... Шаҳарга келсак, акам шаҳарда яшайдилар. Бориб кўпи билан икки ёки уч кун туроламан. Қишлоққа қайтгим келади. Ҳаммининг ўрганган жойи яхши-да.

- Шаҳарлик болаларга-чи, ҳавасингиз келадими?

- Шаҳарлик болаларга.. шаҳарда яшаганликлари учун эмас, уларнинг имкониятлари бизникидан кўра кўпроқ бўлгани учун ҳавасим келади. Албатта, ўқиш-ўрганиш маъносида айтганиман. Масалан, инглиз тилини ўрганиш учун уларда муаммо йўқ, ҳисоби. Компьютерларни ўрганмоқчи бўлган болаларга керакли мутахассислар топилади...

шунмай, жанжаллашган кунларимиз. Лекин ҳозир аҳилмиз. Қиз болалар кўплиги учунми, ҳар қалай тўполон қилишлар бизнинг синфимизда камроқ.

- Қиз болалар бор жойда интизом бўлади, тоза, озода бўлади ҳамма жойлар, шундай эмасми?

- Тўғри, болалар қизлар бор жойда оғизларидан чиқаётган ҳар бир сўзга аҳамият берадилар. Иложи борича ўзларини яхши тутишга ҳаракат қиладилар.

- Кимларни дўстим деб ҳисоблайсиз?

- Мухторни яхши кўраман. Жаҳонгир, Гуломжон, Авазбек каби дўстларим бор. Биз ҳаммамиз доим биргамиз. Ўқишда ҳам, уйда ҳам

ҲАЁТНИНГ ЎЗИ

ИМТИҲОН ҚИЛАДИ

- Опа, шу бола ҳақида газетага ёзинг. Овози ҳам, ўқишлари ҳам яхши. Ўзи ҳам одобли бола. Катта-ю кичик ҳурмат қилади. Агар кетмасангиз, бир гаплашиб кўринг.

Шу куну Сардорни уйга таклиф қилдик. Унинг ўзини тутишларида катта одамларга хос нимадир бор эди...

Айтгандек, Сардор ҳақида икки оғиз гапириб ўтай: У 1985 йилда Наманган вилояти Чуст туманининг Олмос қишлоғида туғилган. Ҳозирда Собир Раҳимов номли 56-мактабнинг 9-“А” синф ўқувчиси.

Аввалига мен у ҳақда ёзмоқчи эмас эдим. Тўғрироғи, унинг овозини эшитиш, олмосликлар меҳрини жалб қилаётган бўлгуси хофиз (насиб қилса - Х.Р.) билан озгина бўлса ҳам дилдан суҳбат қилмоқчи эдим.

Мен Сардорбек билан суҳбат чоғида кузатганларим кутганимдан кўра кўпроқ бўлди.

Мана сиз ҳам эшитиб кўринг-а...

- Сардор, оилангиз ҳақида гапириб беринг.

- Оилада 5 фарзандимиз. Учта акам, битта опам бор. Дадам шифокор, аям уй бекасилар.

- Сиз оиланинг кенжатоё фарзанди экансиз-да. Оиланинг кичкинаси бўлиш яхшими?

- Кимга қанақа билмадим-у, лекин менга ёқмайди. Сиз катта бўлиб қолсангиз ҳам уйингиздагилар барибир кичкина, деб қарашади.

Эсимда, Улугбек акам 9-синфда ўқиётганларида биз кичкиналар уларни сўзларини икки қилолмас эдик. Нимагадир аям билан дадам ҳам ишоничар эди Улугбек акамга. Менга бўлса, Наманган тугул Чустга бориб келай десам ҳам кимнидир шерик қилишади.

- Сардор, назаримда, қишлоқдан кўра шаҳарни кўпроқ ёқтирасиз...

- Жуда ёқимли овозингиз бор экан. Сизнинг кўшиқ куйлашингизда бирор кишининг ёрдами ёки маслаҳатлари асқотиши мумкинми?

- Албатта, кўпинча кўшигимнинг эшитаётган кишининг кўзларига қарайман. Назаримда кўшиқ ёққан, ёқмаганлигини унинг кўзларидан билиб олса бўлади. Кейин кўпинча дадам билан мусиқа ўқитувчиларнинг ўғитларига амал қиламан.

- Кимларга ҳавасингиз келади?

- Кўпроқ санъаткорларга, Юлдуз Усмонова билан Охунжон Мадалиевни жуда яхши кўраман. Менда уларнинг энг биринчи айтган кўшиқлари ёзилган кассеталар бор. Уларни қариндошларимизникидан топдим яқинда.

- Демак, келажакда санъаткор касбини эгалламоқчи экансиз-да?

- Насиб қилса, орзуим Тошкент давлат консерваториясига кириб ўқиш ва эл севиб ардоқлаган санъаткорлар билан яқиндан танишиб, уларнинг йўлларини давом эттирсам, дейман.

- Сардор, санъаткор бўлиш учун фақат кўшиқ айтишининг ўзи етарли, деб ўйлайсизми?

- Йўқ, Кўп ўқиш керак. Қайси соҳани эгаллашимиздан қатъи назар кўп, билим олишимиз керак. Бу гапни дадамдан кўп эшитганман. Авваллари дадамни кўп китоб ўқишларини кўриб ҳайрон қолардим. Ўқишни битирган бўлсалар, энди ҳеч ким бу китобларни сўрамаса, нима кераги бор экан, деб ўйлардим. Энди билсам, ҳаётнинг ўзи ҳар лаҳзада имтиҳон қилиб тураркан.

- Синфдошларингиз ҳақида гапириб беринг.

- Синфимиз 12 ўғил, 21 қиз болалардан иборат. Уларнинг ҳаммалари ҳам меҳнатсевар болалар. Ёшлигимизда бўлган, бир-биримизни ту-

бир-биримиздан хабардор бўлиб турарамиз.

- Устозларингиз ҳақида нималарни гапиришингиз мумкин?

- Қайси фандан дарс беришидан қатъи назар, устозлар ўқувчисининг аъло баҳоларга ўқишини хоҳлайди. Шу билан бирга улар ўқувчиларининг ўқиб, одам бўлганларини кўрсалар фахрланадилар. Устозлар ҳам ота-онамиз каби бизларга ёмонлик тиламайдилар. Фақат дарсларни яхши ўзлаштирилсак, бас.

Шу ўринда синф раҳбарим Нодиржон Раҳматуллаев, математика ўқитувчим Абдулҳай Йўлчиев, тарих ўқитувчимиз Музаффар Мирзавалиев ва адабиёт муаллимимиз Наргиза Раҳматуллаеваларнинг номларини айтиб ўтмоқчи эдим.

- Сардор, ҳаммамиз ҳам бўйларимиз шифтларни ортда қолдирган деб турган бўлсак ҳам оналаримиз олдида гўдак ҳисобланамиз. Туну кун фарзандлардан ҳавотир олиб яшайдилар. Сизнинг онангиз, насиб қилса, бўлгуси санъаткорнинг онаси билан газета ўқувчиларини таништирсак, ёмон бўлмасди.

- Онамни маҳалламизда яхши кўриб, Вазира опа деб чақирадилар. Нима десам бўлади. Назаримда, мен Тошкентга ўқишга кетсам, онам кўниқолмайдиганга ўхшайдилар. Чунки оддиларидан ҳали кўп узоқ кетмаганман. Суҳбатимизни бошида ҳам айтдим-ку, мени жуда кичкина ҳисоблайдилар. Ўзимга ҳам онамдан узоқда яшаш осон бўлмаса керак. Шу ерда ҳам ўқишга бориб келганимча ҳавотирда ўтирадилар. Билмадим, бўлмаса биров билан урушиб, ишончларини йўқотганимни эслолмайман.

- Ҳозир ёзги таътил вақти. Нима ишлар қилаяпсиз?

- Уйдаман. Онамнинг олдиларидаман. Китоб ўқияпман. Ўтилган

дарсларни такрорляпман. 9-синф ҳам битирувчи синф ҳисобланади-ку, ўқишга борганимда тест саволаарида бу йилги дарслардан ҳам тушиши мумкин. Кейин шеърый китобларни кўп ўқишни маслаҳат берганлар устозим. Қўшиқ бўладиган шеърларни танлапман. Телеэкран, радио орқали ҳар хил одамни асабига тегадиган кўшиқларни эшитганимда, яхши шеърлар бор-ку, дея ўйлайман.

- Газета, журналларни ҳам ўқиб турасизми?

- Ҳа, ўқийман. Улугбек акам матбуот ходими. Тошкентда журналистика факултетини битирганлар. Ҳозир Наманганда ишлайдилар.

Бугунги матбуот билан бугун танишмасак, эртага кеч бўлади. Ўзимда шунақа характер бор, бугунги ўқиган янги хабар ёки янгилик билан уйдагиларнинг биринчи бўлиб хабардор қилишни яхши кўраман.

- “Тонг юлдузи” газетасининг ўқувчиларига нималарни тилаган бўлардингиз?

- Биламан, “Тонг юлдузи”нинг ўқувчилари жудаюм кўп. Айниқса, вилоятларда севиб ўқишади. Яқинда, дадам билан Андижонга қариндошларимизникига бориб келдик. Ўша ерда “Тонг юлдузи”да чиққан бошқотирмалар ҳақида болаларнинг тортишаётганларини гувоҳи бўлдим.

Уларга тилагим, соғ-саломат бўлсинлар. Балки улар билан ўқишларда учрашиб қоларман. Ишқилиб, қаерда бўлсалар ҳам омон бўлсинлар. Танлаган орзуларига етишларини хоҳлайман.

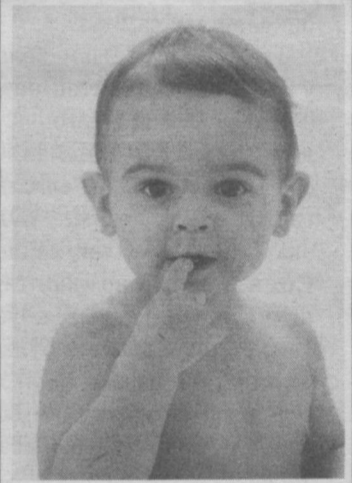
- Сизга ҳам ниятларингиз йўлдош бўлсин, катта хофизлар даврасида кўшиқ куйлаш, уларнинг назарига тушиш насиб қилсин, Сардорбек.

Хосият РУСТАМОВА
суҳбатлашди.

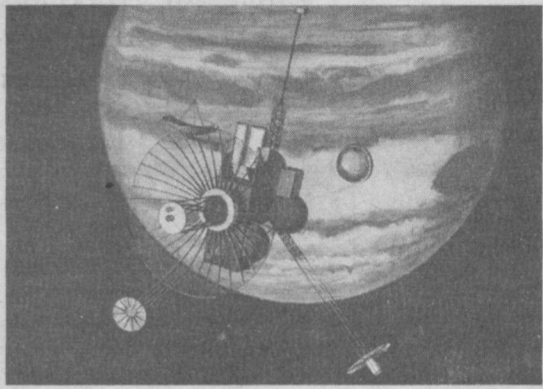
ГҶДАКЛАРДА ОҒРИҚ КУЧЛИРОҚ БЎЛАДИ

Лондон университети қошидаги тиббиёт коллежининг олимлари таъкидлашларича, одам қанча ёш бўлса, унга оғриқ шунчалик қаттиқ таъсир этаркан. Улар чала туғилган болаларда ўтказган жаррохлик операциялар вақтида бола организмга оғриқсизлантирувчи воситалар юборишди. Бироқ бу гўдаклар барибир жонларида қаттиқ оғриқ сезиб, узоқ вақтгача беҳаловат бўлаверишди.

Аниқланишича, одам боласи она қорнида ривожланаётган даврида унинг организмда "оғриқ сигналларини бўшаштирувчи-кучсизлантирувчи механизм" ҳам шаклланади. Баъзан бу жараён айрим чақалоқлар туғилгандан кейин ҳам давом этаркан. Айрим чақалоқларнинг жуда инжиклиги, йиғлоқлиги сабаби ҳам шундан экан. Одам гўдаклигида олган жароҳат гоҳо у улғайган чоғида ҳам салга оғриб туриши ҳам шундан.

МАРСДА ҲАЁТ БЎЛАДИМИ?

АҚШдаги Арканзасс университетининг профессори Тимоти Клэр мўъжизавий башорат баён қилди: у Марсда ҳаёт яратиш гоёсини илгари сурди. Мазкур уни-

верситет олимлари унча катта бўлмаган кенгликда Марсдаги шароитни яратдилар. У ерга баъзи ер микроорганизмларини сочишди. Бу микроорганизмлар кислородга умуман муҳтож эмас: ўзлари эса метан ишлаб чиқаради. Улар ернинг чуқур қаърида, океанлар тубининг сувости вулқонларига яқин жойларда "яшайди".

Бу микроорганизмлар Марс кимёвий таркибли тупроқ, водород ва двоокис углеводи аралашмасида ўзларини қопламаси сездилар. Хулоса аниқ: Марсда ҳам мана шундай аралашма таркибли тупроқ бўлган ёки бор, ёки одамлар исташса, бу сайёрада ана шундай шароит яратиш мумкин. Бу эса келажакда Марсни ўзлариники қилиб олувчи босқинчилар учун бой метан захираси тайёрлаши аниқ.

ЭНГ КАТТА МУСИҚА АСБОБИНИ БИЛАСИЗМИ?

Муסיқа асбобларининг ичида катта, уй деворининг бир томони билан тенг келадигани бор. Уни орган дейдилар. Уни фортепьянога ўхшаб чаладилар: клавишларни босса, овоз чиқади. Лекин фортепьянодан фарқли ўлароқ, орган торли эмас, балки нафасли асбоб. Шу сабабли у клавишли асбоблар туркумига эмас, балки най созлари гуруҳига мансуб. Маълумки, "пуфланувчан" оддий най бундан 6000 йил муқаддам қадимги Мисрда яратилган.

Қадим замонларда ҳали мураккаб муסיқа асбоблари яратилмаган даврларда ичи ғовак ўсимликлардан - "пуфланувчан" найдан бир нечасини қўшиб, турли овозли муסיқа чалишни ўрганганлар. Бу муסיқа асбобини грекча Пан найи деб номлашган. Пан - қадимги грекларда ўрмон ва ўтлоқлар худосининг номи. Ривоят қилишларича, Пан кунлардан бир куни

дарё бўйида ўтириб, ўтларни пуфлаган экан, улардан муסיқали овоз таралибди. Шунда Пан ичи ғовак ўсимликлардан ҳар хил узунликда қаламчалар кесиби олибди, уларни бир-бири билан боғлаб, ажойиб муסיқа асбоби яратибди.

Битта найни чалиш осонроқ, чунки унга озроқ овоз ҳам етади. Бироқ бир нечта найни биратўла чалиш анча мушкул, чунки у одамдан кўп нафас талаб қилади. Шу сабабли аждодларимиз одам нафасининг ўрнини босувчи механизм ўйлаб топшга ҳаракат қилдилар. Шу тариқа орган дунёга келди. Асрлар давомида у шаклланди. Ижро пульти ва бир-бирининг устида жойлашган бир қанча клавиатура пайдо бўлди, клавишлар, сўнг оёқ педали ва ҳ. Клавиатура устига кнопка ўрнатдилар. Ҳар бир клавиатурага овоз чиқарувчи бир неча ўнлаб трубалар мослаштирилди. Бу трубалар

бир овозни бир неча тембрда чиқариш хусусиятига эга бўлди. Уларни регистр ручкаси орқали улаш ёки узиш мумкин. Ўшанда хонанда ёки бастакорнинг хоҳиши билан органдан тараладиган овоз турлича бўлиши мумкин: у гоҳ найнинг товушига, гоҳ қушларнинг овозига ўхшаш овоз тарата олади.

Органнинг шаклланишида Оврупо черковининг ўрни катта. У ерда орган асосий муסיқа асбоби саналади.

Черковда биронта маросим органсиз ўтмайди. Дунёнинг энг машхур композиторлари моҳир органчилар бўлишган.

Бизнинг давримизда орган муסיқасини консерваторияларда ҳам эшитиш мумкин. Баъзан у симфония ва ораторияларга ҳам киритилади. Сиз уни машхур "Баҳор" концерт зали саҳнасида кўргансиз, балки муסיқасини ҳам эшитгандирсиз.

ГОРОСКОП - НИМА?

Гороскоп - аниқ бир вақтда Куёш, Ой, сайёралар ва юлдузларнинг (умуман самовий жисмларнинг) бир-бирига нисбатан ўзаро жойлашиш схемасидир.

Шахсий гороскопни тузиш учун одам ўзининг туғилган вақти, жойини ва ўша вақтда самовий жисмларнинг ўзаро қандай жойлашганини аниқ билиши керак. Мунажжимлар бирор кишининг тақдирномасини башорат қилишдан аввал юқоридаги маълумотларни аниқлаб оладилар - фол очаётган кишининг туғилган вақтидаги самовий жисмларнинг жойлашиш ҳолатига қараб, унинг келажак ҳақида башорат қиладилар ва нималарга эътибор бериши лозимлигини маслаҳат берадилар.

Биз гороскопдан олдин мунажжимлар ҳақида гап юритаёганимизни сездингиз. Гап шундаки, гороскоп юлдузшунослик (астрология)нинг самовий жисмларнинг инсон тақдирига таъсирини ўргатувчи қисмидир.

Ғарб астрологияси қадим Вавилонда эрамиздан олдинги 2000 йилда пайдо бўлган. Юлдузшунослик юлдузлар ва сайёралар ҳолатини ўрганар экан, ҳамиша унинг инсон ҳаёти ва фаолиятига амалий таъсирини ўрганишга ҳаракат қилган.

Қадимги олимлар ва кузатувчи мунажжимлар Куёш, Ой, сайёралар ва юлдузлар ҳаракати муайян мунтазамлик асосида бўлишини аниқлашган. Йил вақтлари, ёмғирлар, самода сайёралар пайдо бўлиши каби ҳодисалар ҳам ўзининг даврийлик қонуниятига эга. Мунажжимлар ана шу даврийликни ва самовий жисмлар ҳолатларини ҳамда уларнинг инсон фаолиятига таъсирини ўрганиб гороскоп тузадилар.

ТИШНИНГ ИЗНИНГ ТУЗИЛИШИНИ БИЛАСИЗМИ?

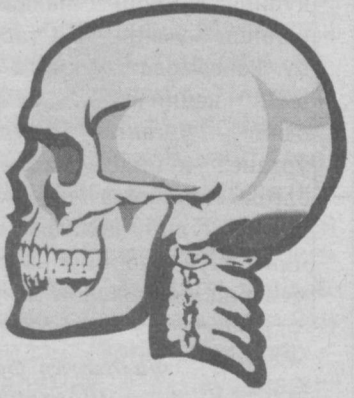
Тишлар 2 қисмдан иборат бўлади: жағ суяги ичидаги илдизи (илдизлари) ва кўзга кўриниб турадиган қисми.

Тишнинг 4 қатлами бор: тишнинг сирини қоплаб турувчи эмаль: у қаттиқ ва ялтироқ бўлади. Илдизни қоплаб турувчи цемент: у суякка ўхшаб кетади. Дентин фил суягини эслатади: у тишнинг асосини ташкил этади. Тиш ғоваги, яъни тиш пульпаси, у тиш ичи бўшлиғи бўлиб, бу бўшлиқ (ғовак)да нерв толалари, артерия ва вена томирлари жойлашган. Улар тиш илдизи орқали тиш ичига ўтган бўлади.

Озиқ-овқатда кальций ёки Д витамини етишмаслиги эмални заифлаштиради ва бу тишнинг бузилишига олиб келади. Шунингдек, айниқса тунда тиш ва унинг атрофида қанд ёки крахмал моддаси тўпланиб қолиши ҳам тишларнинг емирилишига олиб келади. Бу моддалар оғиз бўшлиғида каль-

цийга таъсир қилувчи кислоталар ишлаб чиқаради ва у тиш қатламларини юмшатиб, унинг ичига бактерия тушишига йўл очади.

Нега баъзи тишлар қийшиқ ўсади? Бунинг сабаблари кўп. Лекин олимлар бу ҳолатни замондошларимизнинг жағ суяги ривожини билан боғлайдилар. Ҳар қалай, боланинг тишлари қийшиқ ўсаётган бўлса, уни стоматологга кўрсатиш зарур. Ҳозирги замон тиббиёти бу нохуш ҳодисанинг олдини олишга, уни тузатишга қодир.

ОЛИМЛАРГА... ТАЛАБА МАСЛАҲАТ БЕРМОҚДА

Талаба астрофизикнинг маслаҳат-кўрсатмалари бўйича тадқиқот олиб бориб, астрономлар Куёш системасидан ташқаридаги юлдуз атрофида айланувчи янги планетани кашф этдилар.

Кевин Эппе Буюк Британиядаги Сусекс университетининг талабаси. У астроном, доктор Жеффри Марси ва унинг ҳамкори Пол Батлерга турли "ғоялар бериб туради". Бу олимлар Кевиннинг ғоялари бўйича тадқиқотлар ўтказиб, Куёшга ўхшаш, лекин ҳали ўрганилмаган 30 та юлдузни, 9 та планетани кашф этишди.

Бу планеталардан бирининг катталиги Куёш системасидаги Юпитерга тенг бўлиб, ана ўша бизга ҳали

нотаниш юлдузларнинг бирининг атрофида айланар экан. Жеффри Марсининг гапларига қараганда, Кевин Эппе "бундай маълумотларни фазодан олади". Кевиннинг айниқса, йўлдош-планеталарга оид фараз-маслаҳатлари жуда самарали. Уларнинг аксарияти ўз илмий тасдиғини топмоқда.

Талаба билан 2 олим ҳамкорлигида тадқиқотлар юксак натижа берапти: сўнгги уч йил давомида улар куёш системасидан ташқаридаги сирли оламда 9 та планета-сайёра кашф этишди.

Улар энди илхом ва ишонч билан янги юлдузлар ва сайёраларни излашмоқда.

Ҳадис - ахлоқ қалқони

ТИЛҶА ЭЪТИБОР ВА СЎЗҶА МАСЪУЛИЯТ

Ғар худ эрур ханжари пўлод тил,
Суфтидаги инжулари сўзни бил.
Тил бу чаманнинг варақи лоласи,
Сўз дураридин бўлбон жоласи.
Сўздин ўлукнинг танида руҳи пок,
Руҳ доғи тан аро сўздин ҳалок.

Тил инсонларни бир-бирлари билан муомала қилишлари учун энг яхши алоқа воситасидир. Инсон ҳайвондан сўз туфайли фарқ қилади. Лекин меъёрлар асосига қурилган бу оламда сўзда ҳам меъёр бўлиши лозим. Чунки инсон бошига тушадиган кулфатларнинг кўпчилигига мана шу тилни сақламаслик ва сўзнинг меъеридан ошиб кетиши сабабдир. Бу ҳол хох дунё ишлари учун бўлсин, хох охират амалида бўлсин баробардир.

Шунинг учун ҳадиси шарифда шундай дейилади:

“Аксарун-наси зунубан йавмал-қийамати аксарухум каламан фи ма ла йаънихи”..

Яъни: “Қиёмат кунда гуноҳи кўп бўлган киши ҳаёт вақтида аҳамиятсиз сўзни кўп сўйлаган (гапирган) кишидир”.

Тилни эркин қўйиб юбориш ёлғон, хато, ғийбат, чақимчилик, риёкорлик, кишилар орасига нифок солиш, хусумат, масхаралаш каби офатларга олиб келади. Буларнинг ҳаммаси учун инсон бу дунёда ҳам, охиратда ҳам жавоб беради. Тил ўзи кичик бўлса ҳам, у келтирадиган фалокатлар каттадир. Бу ҳақда Юсуф Хос Ҳожиб шундай дейди:

Тил арслан турур, кўр эшикда йатур,
Айа эвлуг арсық башингни йатур.
Билилиглиг билиг берди тилқа бышыг,
Айа тил идиси, кодазим башыг.
Киши сўз била қўпты бўлды малик,
Ўғуш сўз башыг ерка қылды кулик.

Яъни:

Тил қафасдаги арслон кабидир,
Эй, қафасдаги ваҳший бошингни ейди,
Худо тилга пишиқ билим берган,

Эй, тил эгаси, бошингни асрагин.

Киши сўз туфайли кўтарилади,
малик бўлади,

Кўп сўз бошни ерга эгади.

Тил келтирадиган офатлардан бири ғийбатдир. Хўш, ғийбат ўзи нима? Ғийбат - бир инсонни ортидан у ҳақдаги (ўзи эшитса ҳафа бўладиган) ёқимсиз гапни сўйлашликдир. Агар бу айб унда бўлса - ғийбат бўлмасачи? Унда бўхтон қилинган бўлади. Шунинг учун Куръони Каримда: “Бир-бирингизни ғийбат қилмангиз! Ўлган қариндошингизни гўштини ейишини истайсизми, албатта хоҳламайсиз” дейилади. Демак, ғийбат қилиш - ўша одамнинг гўштини ейиш билан баробар экан.

Ҳадиси шарифда айтиладики:

“Ла йудхул-жанната наммом”

Яъни: “Сўз ташиб юрувчи, чақимчи жаннатга кирмайди”. Чақимчилик туфайли қанчалаб оилалаар бузилади, болалар етим қолади. Қанчалаб инсонлар мартабаларидан олинадилар. Қанчалаб илмий ва диний асарлар (буни қолдирган доғи туфайли) ёзилмай қолади, қанча бинолару иморатлар қурилмай қолиб кетади. Мана, чақимчиликдан келадиган офат. Хўш, энди чақимчининг ўзига ҳам жазо борми? Ҳа, уни Аллоҳ Таоло шундай жазолаганки, у жаннатга кирмайди. Бундан олий жазо бўлмас керак.

Сўзнинг эзгуликлари ҳам борми? Аллоҳ Таолога рост сўз сўзлашдан ҳам ортиқ садақа йўқдир. Қолаверса, яхши сўз инсоннинг эзгулик дафтарига ёзилади. Инсонлар кераксиз, заруратсиз сўзларни сўзлашда хамиша хушёр ва масъулиятни сезиб туришлари лозим.

Шунинг учун ҳаммамиз ҳар бир сўзлайдиган сўзимизга масъул бўлсак, энг эзгу амални бажарган бўламиз. Ҳадисда айтиладики: “Тилини ва номусини сақлов ҳақида менга кафил бўлган кишига жаннат бериш ҳақида мен кафилман”.

ИЛМ ЎРГАНИШ ВА УНИНГ ШАРОФАТИ

“Дунё саодатини тиласанг - савдо билан шуғуллан, охират саодатини тиласанг - ибодат қил. Дунё ва охират саодатини тиласанг илм ўрган” деган ҳадисда ривоят этилади.

Куръони Каримнинг 1-оятини ҳам “Икраъл”, яъни “ўқи” сўзи билан бошланади. Яна пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва салламдан ушбу ҳадис ҳам ривоят этилади: “Талабул-илма фаризатун ыала кулли муслимин ва муслимайтин”.

Яъни: “Илм ўрганиш ҳар бир мусулмон ва муслима учун фарздир”. Илмнинг фазилати ҳақида яна бошқа ҳадислар ҳам бор.

Ушбу ҳадислар мазмунидан англашиляптики, ислом - бу илмдан иборат экан, шунинг учун Куръонда ҳам, ҳадисларда ҳам илмга даъват кўп ўринларда учрайди. Шундай ҳадисларнинг яна бирида шундай дейилади: “Бир киши илм исташ мақсадида йўлга кирса, Аллоҳ Таоло унга жаннат йўлини енгил қилур. Илм

изловчи рози бўлсин дея фаришталар қанотларини қўйиб турадилар, ердаги ва самодаги махлуқотлар Аллоҳдан илм талаб қилувчининг гуноҳларини кечиршини сўраб туради. Ибодат қилувчидан кўра илм эгаларининг ортиқлиги барча юлдузлардан ойнинг афзаллиги кабидир”.

Илм олмоқ тартиби исломда белгиланган. Аввало эътиқод ва амалий фанларни, ундан кейин ислом динини муҳофаза қилишга сабаб бўладиган фанларни, фурсат топа олган одамларга бундан кейин тирикчилик ўтказишга, оила ва яқинларини нафақалантира оладиган касб ва хунар эгалламоқлари лозим бўлади. Ушбунга кўра, мусулмонларнинг ҳар бир тахсил ёшига етган ўғил ва қизлари тинмай изланишда бўлиши, ҳар бир дақиқани фанимат билмоғи шарт. Юқоридаги ҳадисда ай-тилганидек, илм ўрганиш йигитларга қандай фарз бўлса, қизларга ҳам шундай фарз. Яна мусулмонлар фақат диний илмлар билангина чекланмай, бал-

ки дунёвий фанларни ҳам мукамал эгалламоқлари шарт. Салаф олимлари мусулмонларни бошқаларнинг оёқлари остида эзилмай, эркин, иззат билан яшамоқлари учун лозим бўлган барча илмларни ўрганмоқларини фарз деб ҳисоблайдилар.

Хўш, илм изловчилар умрларини илм йўлида сарф этадилар. Бунинг эвазига қандай мукофот оладилар? Бир киши илм ўрганиш учун уйдан чикса, то қайтиб келганига қадар Аллоҳ йўлида юрувчи ҳисобланади. Бу - ҳадислар билан собит. Чунки киши бир вақтнинг ўзида ҳам илм, ҳам мол-дунё тўплаши мумкин бўлган вақтини илм йўлида сарфладими, Аллоҳ Таоло бунинг мукофотини ўзи беради: яъни, илм ўрганиш учун кетказган вақти, кутубхоналарда ёки билмаган нарсаларини сўраш учун олимлар суҳбатига ўтказган вақтларининг барини Аллоҳ учун, Аллоҳ йўлида юрувчи деб ҳисоб этилади.

“Фарзандларимизни дунёвий билимлар билан бир қаторда Имом Бухорий тўплаган ҳадислар, Нақшбандий таълимоти, Термизий ўғитлари, Яссавий ҳикматлари асосида тарбия қилмоқдамиз”

(Ислом КАРИМОВнинг “Туркистон-пресс” агентлиги мухбирининг саволларига берган жавобларидан).

ЁЛҒОН ҲАҚИДА

Ёлғончилик энг ярамас иллат ҳисобланади. Шунинг учун Аллоҳ Таоло кўп оятларда (Куръони Каримда) ёлғончиликдан қайтарган. Худди шуни Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи вассалламнинг кўпгина ҳадисларида ҳам учратиш мумкин:

“Улуғ гуноҳларнинг улуроғи ушбу нарсалардир: Аллоҳга ширк келтириш, отанани ранжитмоқ, ёлғон онт ичмоқ...”

Яна бир ҳадисда шундай дейилади: “Айатул-мунафики саласатун иза хаддаса казиба ва иза ваъада ахлафа ва изаътумина хона”.

Таржимаси: “Мунофиқнинг 3 аломати бор: ёлғон гапиради, ваъдасига вафо қилмайди ва омонатга хиёнат қилади”.

Дунёда ёлғон гапиришчалик бузуқлик бўлмас керак. Инсон онадан ёлғончи бўлиб туғилмайди. Ташқи мухит, оила тарбияси уни болаликдан ёлғончиликка ўргатади. Кўпгина болалар ота-оналаридан ёлғончиликни мерос қилиб олсалар, баъзи яхши ота-оналар ўзлари истамаган ҳолда болалари ёлғончи бўлишига сабаб бўлиб қоладилар. Чунки ниҳоятда қаттиқ тергаш, ортиқча қаттиққўллик қилиш, қийноқ жазо бериш натижасида бола ана шуларнинг барчасидан қутулиш учун ёлғон гапиради ва жазодан халос бўлиб қолади. Ота-она кўпинча буни пайқамай қолиши мумкин. Шу тариқа бу нарса одат ҳукмига кириб, кейинчалик бундай одам “ўрганган кўнгил ўртанса қўймас” қабилади ёлғон гапирмас туролмайдиган бўлиб қолади. Шунинг учун ҳар бир нарсада меъёрни унутмаслик лозим.

Баъзан кишилар ўзлари билмаган ҳолда ёлғон гапириб, гуноҳкор бўлиб қоладилар. Хўш, буни қандай билиш мумкин? Бунинг учун яна ҳадисларга мурожаат этамиз: “Кафаа билмаръи миналказиби ан йухаджа бикулли ма самийа”.

Таржимаси: “Одам боласи учун ҳар бир эшитган нарсасини сўзлаш ёлғончилик юзиндан етар”. Демак, инсон 2 йўл билан ёлғондан сақланиши лозим бўлар экан. Аввало тилни сақлаш. **Сониян** ҳар бир эшитганини кишиларга сўзласа, унда ҳам ёлғон сўзлаган бўлади. Ёлғончи бўлмаслик учун ҳар бир эшитган нарсасини бошқаларга сўзламаслик лозим экан.

Энди ёлғончиларга Тангрининг қандай жазоси бор, деган табиий савол туғилади. Бунга қуйидаги ҳадиси шариф жавоб бўлади:

“Ёлғон гувоҳлик берувчининг оёқлари охиратда ўридан кўзгалмай туриб, Аллоҳ Таоло унга ўтни (яъни жаҳаннам ўтини) вожиб қилур”.

Демак, инсон бировнинг дунёсини тузатаман деб ёлғон гувоҳлик бериб, ўз динини барбод этишдан сақланмоғи лозим.

Лекин шарияти исломияда ёлғон сўзлашга руҳсат этилган ўринлар ҳам бор. Қачон? 1. Икки мусулмон уришиб қолса, уларни яратиштириб қўйиш учун. 2. Эр ва хотин оралари бузилганда уларнинг ораларини ислоҳ қилиб яраштириш учун. 3. Уруш вақтида душманларга қарши. 4. Бир кишининг сирини яшириш учун гапиришга шарият руҳсат берган. Ушбу ҳолатларда ёлғон гапирган киши ёлғончи ҳисобланмайди.

Марям ЭШМУРОВА,
Филология фанлари номзоди, Тошкент Давлат
Шарқшунослик Институтининг доцент.

ИСЛОМ ОТАЖОН

Халқ осойишталигин ўйлаган,
Бахтимиздан ёниб сўйлаган,
Ватан тинчлигини ўйлаган
Юртбошимиз - Ислон отажон.

Тарихда қолажак сизни номингиз,
Жаҳонга кетгандир доврўингиз.
Меҳри тўлиқдир сизнинг қалбингиз,
Юртбошимиз - Ислон отажон.

Ўзингиз Ватанга ҳамиша посбон,
Сиз борсиз, бир умр тинч Ўзбекистон.
Халқимиз қалбича - мўтабар инсон,
Юртбошимиз - Ислон отажон.

Интизор ОМОНОВА,
Хоразм вилояти,
Богод туманидаги 4-ўрта мактабнинг
6-синф ўқувчиси.

ШИЛАК

(Дугонам Ўғилойга)

Ўшайсан мисоли гул гунчасига,
Гунчалар очилиб, гул бўлар бир кун.
Ироданг қўлласин, сени ҳар қачон,
Латофат ичра сен ягона бўлгин.
Ой каби юзларинг очилиб турсин,
Юрагинг биллурдек мусаффо бўлсин!

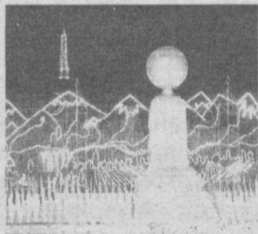

Наргиза РАЙИМОВА,
Бухоро вилояти, Қоракўл туманидаги
1-гимназия мактабнинг 6-синф ўқувчиси.

ЮРТИМ МАДҲИ

Она юртим менинг,
Ўзлик имоним менинг.
Ягона юртим менинг,
Еру осмоним менинг.

Менинг олтин остонам
Менинг дилда дostonим
Гўзал диёрим менинг
Тилда шиорим менинг.

ОНА ТИЛИМ

Фаҳримсан, она тилим
Қиламан сенга таъзим.
Таърифинг тилда дoston,
Ардоқлар Ўзбекистон.

Она тилим, мангусан,
Бахту тахтим равоқсан!
Яхшиларга кўзгусан
Ёмонларга сабоқсан.
Дилшода ТОЖИЕВА.

Дугоналар мушоираси

ТОНГЛАР ОЛИБ КЕТДИ

Онанинг кўзида ёшлари қолди,
Гунча баргларида шабнам йўқолди.
Биллурдай товланган шудринг мисоли,
Тонглар олиб кетди ёлғиз фарзандин.

Кўзининг қароси - ёлғизи эди,
Она осмон бўлса, у юлдуз эди.
Қалбига нур эмас, қайгулар сочиб,
Тонглар олиб кетди ёлғиз фарзандин.

Умри поёнига етмаган эди,
Ҳаёт кўчасидан ўтмаган эди.
Бир безавол шамолдай эсиб,
Тонглар олиб кетди ёлғиз фарзандин.

У С Ш А Қ

Гул гулласа боғларда,
Бодом гулласин.
Шундай гўзал чоғларда,
Гунча сўлмасин.

Гуллар очилсину,
Шамол кўрмасин.
Инсон туғилсину,
Завод кўрмасин.

Мовий юксак тоғларда,
Оху сакрасин.

Кўм-кўк гўзал боғларда,
Булбул сайрасин.

Осмонларда лочинлар,
Айласин парвоз
Ҳамма истиқлолга
Эш бўлгани - саз!

Муаттар ЧЎТБОЕВА,
Навоий вилояти,
Хатирчи туманидаги
11-ўрта мактабнинг
7 - "А" синф ўқувчилари.

Тарих - муаллим

ҚИШЛОҒИМИЗ НОМИ - АРАЛ

Бизнинг кичкинагина қишлоғимиз Қарши шаҳрининг кунчиқар қисмида, Қашқадарё дарёсининг жануб томонида жойлашган. Қишлоғимиз Қашқадарё устида қурилган қадимий кўприк ёнидан бошланади. Қашқадарё устида қурилган кўприк XVI аср архитектурасига оид. Лекин кўприк жуда қадимий бўлиб, қайта таъмирлаб турилган. Сабаби, қадимда дарё тўлиб-тошиб оққан ва турган гапки, сув кўприкка талофат етказган. Бу кўприк устидан Искандар Зулқарнай (Александр Македонский), Чингизхон, бобомиз Амир Темур от-аравалари, минглаб кўшинлар ўтган. Қишлоғимиз ҳақида бирорта тарихий материал сақланиб қолмаган. Лекин қишлоғимиз кексаларининг айтишларича, Арал қишлоғи ўрнида қадимда орол бўлган экан. Оролнинг шимол томонида Қашқадарё дарёси, жануб томонида яна бир катта сув тўлиб-тошиб оққан. Бунинг исботи ҳозир ҳам Арал қишлоғимизнинг жанубидаги дарё, аҳоли кўпайиши, экин майдонларига айланрилиши ва асосий сувнинг кескин камайиб кетиш натижасида бетон ариқ кўринишида шарқдан-ғарбга чўзилиб ётади. Хуллас, Арал олдин Орол бўлганлиги, Орол

номи - Арал номига ўзгариб кетганлигини аниқладик. Кейинчалик одамлар кўчиб келиб, деҳқончилик билан шуғулланишган. Бунинг исботи аралликлар ҳозиргача деҳқончилик билан шуғулланишади.

Қарши шаҳри аҳолисини турли кўкатлар, ўсма, қалампир, бақлажон, помидор ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлайди.

Қишлоғимизда қадимий масжид бор. Ҳар йили лайлақлар келиб, ин қуришади. Масжидда ҳозир ҳам одамлар намоз ўқишади. Масжид биноси XV-XVI аср архитектурасига ўхшаш. Масжиднинг қадимийлигини қишлоғимиз кексалари ҳам тасдиқлашди. Қишлоғимиз ёнидаги Қашқадарё тўлиб оққанда ўзи билан турли нарсалар - қадимий кўзаларни

оқизиб келади. Сув камайгач, улар қумга қириб, соҳилга чиқиб қолади. Шу нарсалар ва аҳолининг уйларида тарихни акс эттирувчи қадимий буюмлар бор. Ўқитувчимиз Гулбахор опанинг айтишларича, келаси ўқув йилида мактабда музей ташкил қиламиз. Ҳозир қишлоғимиз анча замонавийлашган. Яқинда шаҳар таркибига киритишди ва "Арал маҳалласи" деб атала бошланди.

Маҳаллада ҳозир чойхоналар, новвойхона, банк, сартарошхона, магазин, гўшт дўкони ва бошқалар бор.

Дилафрўз ХУСАНОВА,
Дилафрўз АРСЛОНОВА,
Қарши шаҳар,
35-ўрта мактабнинг
9 - "В" синф
ўқувчилари.

Эҳтиром

ҚУТЛОВ

(Устозим Санобархон опага)

Муборак ёшингиз муборак устоз,
Саҳоват васлига ошифта инсон.
Барингизни тутсин ташаккур, эъзоз,
Таҳсинлар балқисин, ёғдулар симон.

Умрингиз зиёда бўлсин, илоҳим,
Шу обрў, шу иззат устивор бўлсин.
Шогирдлар тилида, дилида доим,
Устозим, номингиз доим бор бўлсин!

Шахло РАЖАБОВА,
Наманган вилояти, Норин туманидаги
Учтепа қишлоғи 9-синф ўқувчиси.

АҲИЛ СИНФ

Бизнинг синф аҳилдир,
Гуллар ичра кўркамдир.
Юлдузлар каби ёрқин,
Бизлар дўстмиз, иноқмиз.

Биз шунча йил аҳил бўлдик,
Содик бўлдик, дўстларим.
Эрта хайрлашар бўлдик,
Таътил бўлган кезлари...

Лобар РЎЗИЕВА.

ОНАМ

Онам менинг - меҳрибоним,
Кўрар кўзим, дил қувончим.
Алла айтиб тунда бедор,
Дунё сўйлаб қиларсиз ёд.
Бизлар сизнинг таянчингиз,
Ишонган кўз-қорагингиз.

Ўғилой ЖЎРАЕВА,
Бухоро вилояти, Қоракўл туманидаги
1-гимназия мактабнинг 6-синф ўқувчилари.

ЕР СОТГАН БОЙ БЎЛМАЙДИ

Сиз Буратино тўғрисида ўқиган ёки у ҳақидаги кинони кўрган бўлсангиз керак. Ёдингиздами, у қандай қилиб 5 та олтин тангани ахмоқлар мамлакатидеги мўъжиза майдонига кўмиб кўйганию, энди у ердан кўчат униб чиқишига ишониб ўтирган. Сиз бу воқеадан унчалик ажабланманг. Буратино мутлақо ноҳақ эмас эди. Ҳақиқатан ҳам оддийгина ер ёрдамида, ҳар қандай мамлакатда ўз пулингиз чўғини кўпайтиришингиз мумкин. Фақат бунинг учун Буратинодан кўра кўпроқ билимингиз керак, холос.

Муддаомизни анча олдиндан бошламоқчимиз.

Одам Ато ва Момо ҳаво жаннатда яшаганларида тайёр маҳсулотларни истеъмол қилганлар. Жаннатдан қувилгандан кейин Одам бугдой экиб, ерга ишлов беришни ўрганган. Ибтидоий замонда жамоа бўлиб яшаш даврида ер кимнингдир хусусий мулки ҳисобланмаган. Ажратилган ҳудуд бутун қабилага тегишли бўлган. Бегоналар эса бу ерларга яқинлаша олишмаган. Улар бу ерларда ов ҳам қила олишмаган, балиқ ҳам овлаша олмаганлар. Кейинчалик инсонлар ер ҳам кимгадир тегишли бўлиши мумкинлигини тушуниб қолишгандан сўнг, ҳаттоки жамият тузилиши

ҳам ўзгара борди. Тарихдан бизга маълум қулдорлик тузуми вужудга келди. Қуллар бойларга фойда келтириш учун ерда ишлар эдилар.

Лекин ўтмишда ерни қадри ҳозиргичалик юқори бўлмаган. Буни қуйидаги мисоллардан ҳам кўришимиз мумкин. XVII аср бошларида Америкага келган голландиялик сайёҳ Питер Минутит ҳинду қабилаларидан Манхаттан оролини умумий қиймати 24 доллар бўлган бир лахтак гулли мато, чинни мунчоқ ва майда-чуйда тақинчоқларга айир бошлайди. 1626 йили бу ерда янги Амстердам порти қурилди. Кейинчалик бизни давримизда бу за-

минга Нью-Йорк қад кўтарди.

Вақт ўтиши билан кишилар ўзгаларни ерига қараганда ўз ерларида яхшироқ ишлай бошладилар.

Халқимизда ажойиб ер ҳақида мақоллар бор: "Эр йигит ер сотмайди", "Ерни боқсанг сени боқади", "Ер сотган хор бўлади". Буларнинг ҳаммаси мулкни маҳкам ушлашга даъват этилади. Меҳнат қилишга ундайди. Ер сотиш фожеаси ҳақидаги мана бу мисолга бир эътибор беринг-а.

1867 йил Россия императори Александр II Кўшма Штатларнинг шимолидаги Аляскани арзимаган 7.2 миллион долларга сотиб юборди. Ҳақиқатан ҳам у ерни иқлими ноқулай, ҳеч нарса унмас эди. Лекин... лекин ўтган асрнинг охирида Аляскадан жуда катта олтин захирасини топишди. Ҳозир йилга бу ердан неча-неча миллион долларлик олтин қазиб олинмоқда. Америкалик болалар эса боболарига раҳмат айтишмоқда.

ИҚТИСОДИЙ ЛУҒАТ

Б

Банк кредити - банк томонидан пул маблағларининг ишбилармон ёки корхоналарга устама (фоиз) тўлаб қайтариб бериш шарти билан маълум (муайян) муддатга қарзга берилиши.

Банк фоизи - банк кредитидан фойдаланганлик учун белгиланган ҳақ миқдори; қарз миқдорига нисбатан фоиз ҳисобида ундирилади.

Бартер усули - пулсиз бевосита товар айирбошлаш.

Бизнес - тадбиркорларнинг иқтисодийдаги ва умуман ҳаётдаги фаолияти.

Бизнесмен (тадбиркор) - мустакил ижодий хўжалик фаолият юргизувчи, бозор иқтисодиётига асосланган замонавий жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётида марказий (асосий) фигуралардан ҳисобланувчи шахс.

Бизнесни маблағ билан таъминлаш - пул воситаларини ишбилармонлик фаолиятига, бизнесга жалб қилиш.

Бирлашмалар - бир неча корхоналарнинг маълум масалаларни бирга-бирликда ҳал қилиш мақсадида бирлашиши.

Битим - икки ёки ундан ортиқ томонлар ўртасидаги келишув. Давлат билан корхона, ташкилот билан ходим, корхона билан корхона ва ҳоказо. Бунда маҳсулот ёки хизматлар пулга ёки бўлмаса ўзаро айирбошланади.

Бозор - сотувчи билан харидор ўртасида товарларни пулга айирбошлаш муносабати; товарлар билан олди-сотди муносабатлари, товар ишлаб чиқариш, товар айирбошлаш ва пул муомаласи қонунларига биноан амалга оширилади. Бозорда икки жараён амалга ошади: биринчиси товарларни сотиш, бунда товар пулга алмашади, иккинчиси товарни харид қилиш, пулни товарга айирбошлаш. Айирбошлаш ихтиёрий ва эркин шакланган нархларда олиб борилади.

Бозор иқтисодиёти - эркин товар-пул муносабатларига асосланган, иқтисодий монополизмни инкор этувчи, ижтимоий мўлжалга, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш йўллари эга бўлган ва бошқарилиб (тартибланиб) турувчи иқтисодиёт.

Бухгалтерия ҳисоби - хўжалик фаолияти жараёнида корхонада маблағларнинг айланиши ва мулкларнинг ҳаракатини ифодаловчи маълумотлар мажмуаси.

Бухгалтерия баланси - корхона фаолиятининг пул ҳисобидаги кўрсаткичлар тизими. Ҳисобот санасида маблағларнинг сарфланиши, манбаи ва мақсадини таърифловчи, жамловчи жадвалда акс эттирилади. Икки қисмдан иборат: чап томони актив, ўнг томони пассив. Актив ва пассив натижалари бир хил бўлиши шарт.

Бюджет ассигнованиеси - бирон-бир корхона ёки тармоқни ривожлантиришга давлат бюджетидан ажратилган маблағ.

Бюджет камомади (бюджет тақчиллиги) - давлат бюджетидеги ҳаражатларнинг даромадлардан устун бўлиши.

ХУМОЮННИНГ ОЛМОСЛАРИ

Бугун сиз билан қайси замонларда қайси касб кадрли ва сердаромад бўлгани, инсонлар қандай яшаганлари ҳақида гаплашамиз. Бунинг учун яна ўтмишга мурожаат қиламиз. Кишилар қабила-қабила бўлиб яшаганларида билимни унча аҳамияти бўлмаган. Куч бирламчи бўлган. Ким мамонтни тош болта билан ўлдирса, ўша зўр бўлган. Лекин ишни битта "лекин" бор эди. Ўша тош болтани ҳам кимдир яратиши керак эди. Бу болта инсонга тирикчилик ўтказиш учун муҳим омил бўлган. Биринчи касб - болта ясовчига 28 минг йил аввал яна битта касб кўшилди. Бу - савдогар. Ҳа-ҳа ишонаверинг. Болта ясаб, унда мамонт гўштини бўлиб, қабиладош, қўшнларига бериб, шуни эвазига кун кечирувчилар ҳам топилиб қолди. Бундан ташқари, овчига гўшт эвазига чиройли тошлар бериб, кун кечирадиганлар сафи кенгай бошлади. Яна икки минг йилдан сўнг ғор деворларига ов тасвирларини туширадиган мусаввирлар фаолияти бошланди.

Мамонтлар ўлиб кетишди. Инсон онги эса меҳнати, ижоди билан тараққий этишда давом этди. Улар ичидан ёш, иқтидорли одамлар етишиб чиқа бошлади. Ўзи иқтидор - "талант" сўзи дастлаб олтин ва кумуш ёмбиларга нисбатан ишлатилган. Масалан, олтин талант 25 кг.га тенг бўлган. Кейинчалик иқтидор - "талант" фақатгина савдо учун тегишли бўлмаган. Касбга ҳам иқтидор мезони ишлатила бошлади.

Қадимги Римда шифокорлик касбига яхшигина ҳақ тўланган. Публий Децимий Эрот Мерула нафақат бир қанча исмга, балки бир неча мутахассисликка ҳам эга эди. У терапевт, хирург ҳам, окулист эди. Лекин Римда энг кўп пулни улоқда чопадиган чавандозлар олишган. Чавандоз Гай Аллулей Диокл жуда катта миллионер бўлган.

Айнан антик даврда 3 та асосий бойлик тимсоли бўлган. Булар олтин, кумуш ва қимматбаҳо тошлар. Тўғри, уларнинг қиймати вақти-вақти билан ўзгариб турар эди. Масалан, Арабистонда кумуш дастлаб олтиндан 10 ба-

робар қимматига юрар эди. Мисрда эса мис ва олтин тангалар ясашган. Кумуш тангаларни ясаш эса анча қимматга тушиб кетган. Вақт ўтиши билан олтиндан тақинчоқлар, қуроллар ясашни ўрганишди. Аҳолига зумрад, олмос ва шунга ўхшаш қимматбаҳо тошлар жуда ёқар эди. Бизни асримизга келиб қимматбаҳо тошларни, ҳаммага ҳам етказиб бўлмаслиги сабаб, қалбакилаштириш бошланди. Ҳозирда олтин ва кумуш тангаю, асл қимматбаҳо тошлар асосан коллекционерлар қўлида. Катта-катта олмос тошларни ўз исмлари, тарихлари, мавқелари бор. Ёдингиздами, Хумоюнни олмослари...

- Хумоюн ёқасининг тугмасини ечдию, бахмал туморчани Ҳамида бонуга узатди:

- Хазиначилар бўшаб қолганини билурсиз. Отамдан мерос қолган Кўхинур олмоси мана шу туморда. Ҳар эҳтимолга қарши бу сизда турсин...

Яна битта йирик олмос билан Бадахшондан келтирилган беш-олтита нодир лаълларим ҳам шунинг ичида. Ҳаммасининг қиймати катта бир давлатнинг икки-уч йиллик даромадича бор. Мен ҳам валиаҳд ўғлимга муносиб мерос қолдирай деган орзу билан бу лаълу гавҳарларни қанча хатарлардан асраб олиб ўтдим.

Худди шу каби олмосга бағишланган саргузаштли фильмлар яратилган. Масалан, "Санси" олмоси - Ҳиндистон-Франция-Швейцария-Португалия-Франция-Англия-Франция-Россия бўйлаб саёҳат қилган. Олмосларга - шохлар, маликалар, қироллар, князлар-рожалар, дворянлар, бойлар, савдогарлар, харбийлар, хизматкорлар эгалик қилишган. Умуман олганда, инсониятни ўзи шу янги нарсаларга қизиқиши жуда кучли бўлади.

Герцогиня Виндзорскийнинг бриллиант ва ёқутлар билан безатилган маржонининг тарихи қисқаю, қизикарли. Герцогиня ўлимидан сўнг маржон 50.2 миллион долларга сотилди. Маржоннинг бутун тарихи шу. Ўтган асрда алюминий кашф қилинди. Нархи ос-

монда эди. Ҳаттоки, англиз қироличаси олтин санчки ва қошиқларини алюминийдан ясаттирди. Бироқ бу дабдаба узоққа чўзилмади. Лекин қимматбаҳо тошлар қадри мана неча асрлардир тушган эмас. Яна темирйоздаларнинг қимматбаҳо тошлари тарихига бир назар ташлаб кўрайлик-а.

...Хумоюн қутичани очди-да:

- Олампахо, Кўхинурни эслатган эдингиз, марҳамат, - деб шохга тутди.

Турк шох Таҳмасп олтин қутича ичида чиндан ҳам нур тоғига ўхшаб жилоланиб турган олмосни кўрди-да, қалбида кучли бир туйғу мавж урганини сизди. Бу - гўзаллик туйғуси эди.

Таҳмасп завқли бир ҳаяжон билан синглисига қаради:

- Самойнурни вер-чи.

Садаф қутичадаги Самойнур шаҳзода Султонимда экан, уни олиб акасига берди. Таҳмасп икки олмосни икки қўлида ёнма-ён тутиб, бир-бирига солиштирди.

Катталик жиҳатидан Кўхинур хиёл улканроқ. Аммо гўзалликка келганда Самойнурнинг осмон гумбазини эслатувчи шакли ва унда беҳисоб юлдузлардай қачнаб турган олмос қирраларининг жилваси Таҳмаспга яна бир бетакрор мўъжизадек туюлди.

- Кўхинур - ер остинан топилмиш бир тоғ. Бизим Албрус тизма дағи Кўхикафнинг шимолида ер остинан чиқиб, икки бошли буюк Элбрус чўққисига айланган экан. Ривоятни билурсиз: бу икки Элбрус орасидаги тоғлар ер остидан утюрмиш. Мен хаёл эдирамки, Хумоюн ҳазратларининг Ҳиндистондан кетиши, мусофиротда, қувгинда юриши - тоғнинг ер остига тушиши янгиликдир. Аммо тоғ-ер остида ҳам буюқдир... Кўхинурни ўзингизга қайтиб беражакман. Бизга Самойнурни тақдим этмишсиз. Биз буни энг юксак самовий нур ўрнида қабул қилдик. Кўхинур эса ўзингизга ва авлодларингизга насиб этсин!

Пиримкул Қодировнинг "Хумоюн ва Акбар" тарихий романидан фойдаланилди.

БОЛАЛАРНИ АСРАШ ЙЎЛИДА..

Халқаро меҳнат ташкилоти болалар меҳнатининг энг аянчли турларини таъқиқловчи конвенцияни бир овоздан қабул қилди. Ушбу шартнома болалар фоҳишабозлиги ва болалар билан савдо-сотиқ қилишни (болаларни олиб-сотишни) таг-теги билан йўқотишни талаб

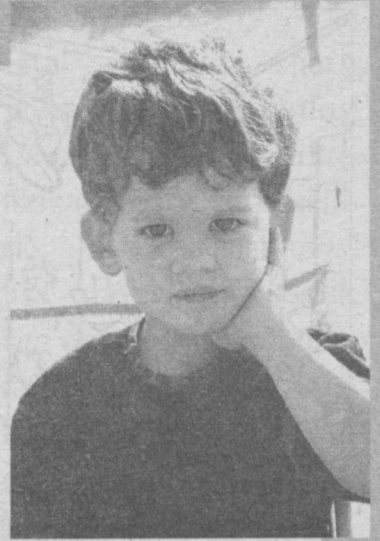
қилади, ўсмирларни армияга ёллашни таъқиқлайди. Шу билан бирга Женевадаги Би-Би-Си мухбири, қабул қилинган ҳужжат аслида мурасасозликдир, деб хабар берди. Чунки Халқаро меҳнат ташкилотига кирувчи давлатлар болалар меҳнатининг барча турларини таъқиқловчи конвенция қабул қилинишига эришолмадилар. Шундай бўлса-да, фаоллар янги ҳужжат кутганидан ҳам қаттиқ, бу эса баъзи мамлакатларда қисман болаларни ҳукумат билан болалар меҳнатидан фойдаланувчилар ўртасида келишмовчиликлар ҳам чиқаради, деб ўйламоқдалар.

(Интернет)

БОЛАЛАРГА - ДАВЛАТ ЭЪТИБОРИ

Яқинда Швецияда ўзига хос бир анжуман иш бошлади. Стокгольмдаги бу йирик анжуман Оврупо Кенгаши раҳбарлигида ўтди. Анжуманда Оврупо мамлакатлари ҳамда халқаро ташкилотлардан жуда кўплаб вакиллар иштирок этдилар.

Оила ва болалик муаммоларини бартараф этишга бағишланган мазкур йиғилишда болаларга таълим-тарбия беришда давлатнинг ўрнини кенгайтириш, ўсмирларни оғир меҳнатга жалб этишдан ва жанговар ҳаракатларда қатнашишдан озод этиш, уларни ижтимоий ҳимоялаш каби масалалар муҳокама этилди.

ТАЪҚИҚЛАНГАН ОЗИҚ-ОВҚАТ

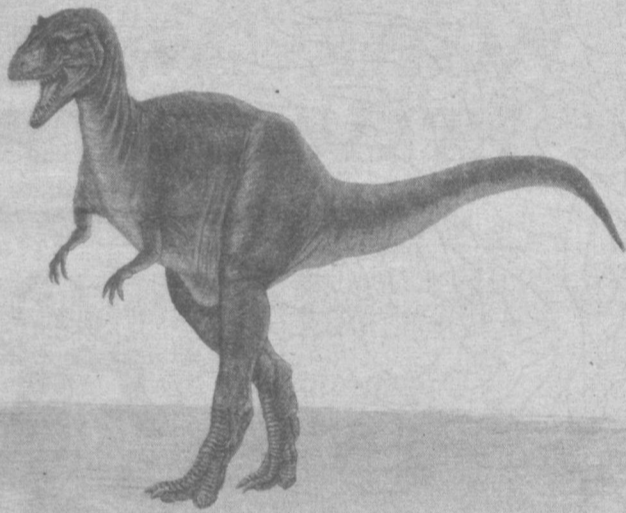
Москвада Бельгияда ишлаб чиқарилган озиқ-овқат маҳсулотларидан норозилик жанжали давом этмоқда. Москва шаҳридаги ташкилотлар ва умумий овқатланиш корхоналаридаги 130 тонна Бельгия жўжалари заҳарланган, деган тусмол билан ишлатишдан олиб ташланган. Бу ерга шу йилнинг 1 июнига қадар келтирилган барча озиқ-овқат маҳсулотлари қаттиқ текширувдан ўтказилмоқда. чунки...

Чунки Бельгия ҳукуматининг ўзи ҳам ўз мам-

лакати ҳудудида товуқ, чўчка гўшлари диоксин моддаси билан заҳарлангани эътироф этиб, сарёғни сотишни ҳам таъқиқлаб қўйди.

Ҳозирги кунда Бельгияда ишлаб чиқарилган гулгула гўшти ва қийма намуналарини текшириш натижалари ҳам аён бўлди. Нижний Новгородда бундай озиқ-овқат маҳсулотларининг 20 тоннаси "йўқ қилинди".

Айни кунларда Бельгия озиқ-овқат маҳсулотлари намуналари Қозон ветеринария илмий-тадқиқот институтида обдон текширилмоқда.

НОЁБ ТОПИЛМА

Америкалик ва жанубий африкалик олимлар Патагониядаги Аука Маукида вулкони яқинида минг донга (яхши сақланган) динозавр тухумини топиб олишди.

Диаметри 15 сантиметрли тухумлар ичида динозавр боласининг шакланган склети бор. Баъзи эмбрионларнинг эса териси ҳам пайдо бўлиб улгурган.

Бу топилма бундан 90 миллион йил аввал яшаган, бўйи 20 метрга етадиган титанозаврларнинг тухумлари, деб тахмин қилмоқда олимлар.

ТИЛАНЧИЛАР ҲИБСГА ОЛИНАДИ

Саудия Арабистонида 13 мингга яқин тиланчи ҳибсга олинди.

Мамлакат қонунларига биноан тиланчилик қилиш расман ман этилмаган бўлишига қарамай, ҳар йилнинг баҳор ва ёз ойларида тиланчиларни ҳибсга олиш одат тусига кирди.

Ҳуқуқ-тартибот органлари вакиларининг айтишича, бунинг 2 та сабаби бор. Биринчидан, чет элдан келган тиланчилар подшоҳлик ҳудудига кириб олиб, ҳам сафарга келганларнинг кўнгилчанлигидан фойдаланаётган бўлса, иккинчидан, тиланчиликдан келаётган фойда ҳаддан ташқари кўпайиб кетаётир.

Шариат қонунларига кўра, тилан-

чининг пуллик фойдаси бир оилани бир кунда боқишга етарли бўлиши керак. Аммо ўтказилган текширувлар бир кунда гадоиларнинг "иш ҳақи" юзлаб АҚШ долларидан ошиб кетганини кўрсатади. Бу эса қонун томонидан белгиланган меъёрдан бир неча марта кўп.

ЎЗА.

ШИРИН ИЧИМЛИКДАН ЗАҲАРЛАНИШДИ

Франциянинг Дюнкерк шаҳрида ишлаб чиқарилган Кока-Кола ичимлигидан умумий 400 ўқувчи заҳарлангани маълум бўлди. Бунинг сабаби ҳозирча номаълум: ичимлик тайёрлаш технологияси бузилганми ё унга бактерия тушиб қолганми...

Ҳарқалай Люксембург ва Бельгияда "Кока-Кола" компанияси маҳсулотларини сотиш таъқиқлаб қўйилди. Буни бир вақтнинг ўзида "Кока-Кола" ичган 42 мактаб ўқувчисининг заҳарланиб, касал бўлгани сабаб бўлди. Бу мамлакатларда ширин сув ичиб заҳарланган болалар сони 100 нафардан ортиб кетди.

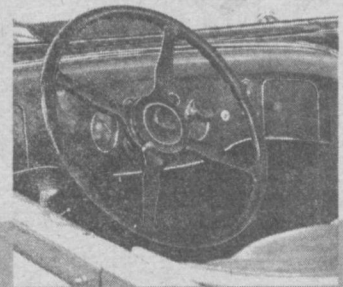
КАНА ЧАҚИБ...

Тюменда ҳашаротлар "қутуриб кетишди". Бу йилги кана чақиб, бетоб бўлганлар сони бултургидан 2 марта кўп. Поликлиникалар ва шифохоналарга мурожаат қилганлар сони беш минг кишидан ортиб кетди. Улардан 200 га яқини шифохоналарга ётқизилди: беморларнинг ярмидан кўпи болалар. Саккиз нафар тюменликка қўйилган ташхис - хавфли энцефалит!

Ҳар нечук, Россия ҳукумати болаларни кана чақишидан келадиган касаликка қарши бепул эмламоқда. Катталар эса ўз ёнларидан бир неча юзлаб рубл сарфлашга тўғри келаётир.

КОЛУМБИЯДА - АВАРИЯ

Колумбиянинг Богота шаҳрида автобус ҳалокати натижасида 10 бола нобуд бўлди. 30 бола эса оғир тан жароҳати билан шифохоналарга ётқизилди.

Ушбу саҳифа Ахборот агентликлари материаллари асосида тайёрланди

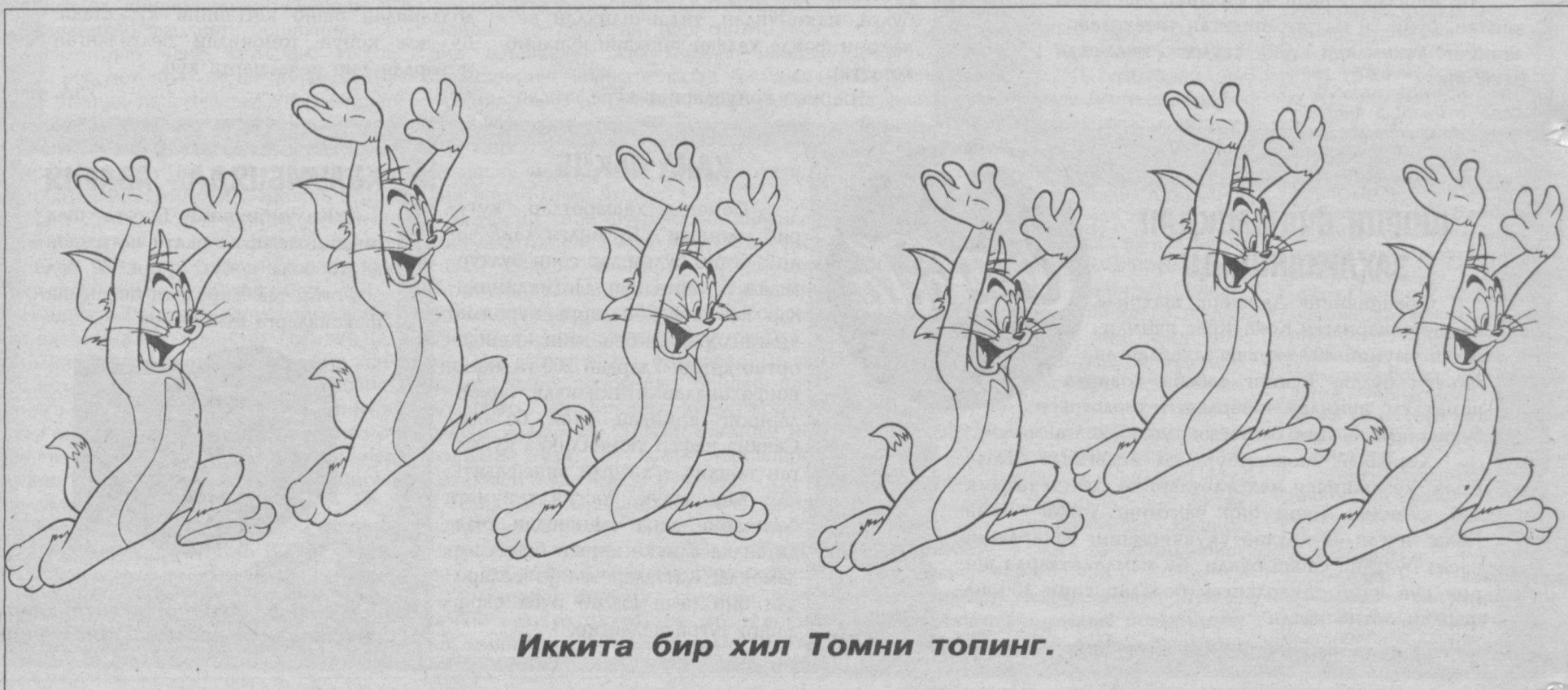
Мушуклар қайси расмда кўп?

Нуқталарни бирлаштириб чиқинг.

Лабиринтдан ўтишга ёрдам беринг.

Иккита бир хил Томни топинг.

O'ZING JAHON ICHRA BITTA JAHONSAN

*Elim, daholarga tiz cho'kkin bugun,
Daholarning yodin ayla nurafshon,
Besh asr bo'ldiki, Boburning tug'in,
Sog'inib yig'laydi ahli Andijon.*

*Elim, daholaring o'tdi birma-bir,
Falakni kuydirgan quyosh ishqidek,
Samoning samoviy sarhadlarida,
Bir yorug' yo'l ochmish Mirzo Ulug'bek.*

*Forobiy, Farg'oniy, Xorazmiy ruhi,
Ki ro'yi zaminga sochmishdir mash'al,
Sen axir buyuksan, tiz chokmagaysan,
Temur bayrog'idek abadul abad.*

*Ne deyin, nelar deb madh qilay shoning.
Shonlarga sig'magan buyuk dostonan,
Abad ziyolarga yo'g'rilgan joning,
Daholar yurtisan O'zbekistonsan.*

Sanobar MEHMONOVA.

Abu Nasr Forobiy qomusiy bilim egasi bo'lgan. U yoshligidanoq o'rta asr fanlarini o'rgangan. Uning ayniqsa til o'rganishi tarixchilarni hayratga solgan. Ba'zi ma'lumotlarga qaraganda, u yetmish-

dan ortiq tilni bilgan. — deb javob bergan ekanlar. Forobiy Aristotel asarlariga sharh yozgan. Forobiyning falsafa, matematika, fizika, tabiat hodisalari, kimyo, tilshunoslik, she'riyat, notiqlik san'ati va boshqa sohalarga oid asarlari keyinchalik boshqa tillarga tarjima qilinib,

ABU NASR FOROBIY

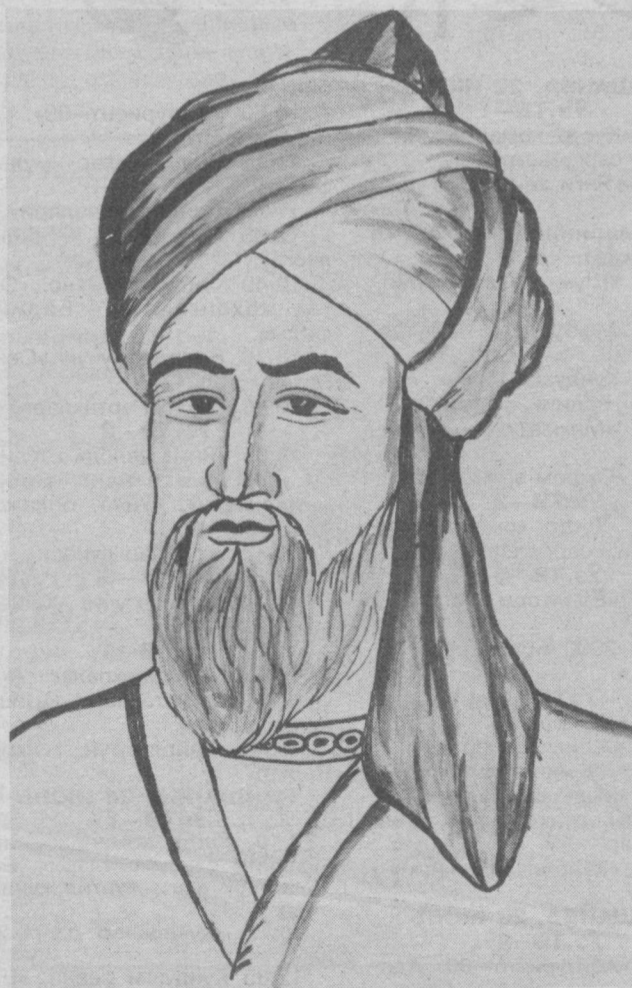

dunyoga keng tarqalgan.

Forobiy 160 dan ortiq asar yaratgan bo'lsada afsuski, ulardan bizga 40 ga yaqini yetib kelgan. Forobiy kamtar va kamsuqum inson bo'lib, faqirona kun kechirgan. Saroy olimi bo'lishni istamagan. Umri oxirida Misrda, so'ng Damashqda yashab, o'sha yerda vafot etgan.

MUHAMMAD IBN MUSO XORAZMIY

Xorazmiy 783 yili Xorazmda, Xevada tug'ilgan. Yoshligidan ilm fanga qiziqqan. Qunt bilan arab, fors, hind tillarini o'rgangan. Shu tillarda ko'p kitoblar mutolaa qilgan. Xorazmiy juda ko'p asarlar yaratgan bo'lsa ham ularning hammasi bizga yetib kelmagan. Xorazmiyning arifmetika va algebraga oid asarlari matematika tarixida yangi davrni o'rta asrlar matematikasi davrini boshlab berdi. Algebra — matematikaning katta bir bo'limi, algoritm esa hozirgi zamon hisoblash matematikasining asosiy termini. Xorazmiyning matematikaga oid shox asarlari G'arb va Sharq xalqlari tillariga tarjima qilinib, ko'p asrlardan buyon qo'llanma sifatida xizmat qildi.

БИР ТУП ШАФТОЛИ

Чор-атрофга офтоб зарин нурларини соча бошлаганда пастаккина уй эшиги очилди-да, ундан 14-15 ёшли бир қиз чиқиб келди. У кўзларини ишқалай-ишқалай водопровод олдига бориб, юз-қўлларини ювиб, сигир соғиш учун қўлига челак олди. У сутни тоғорачага қуйиб, оловга қўйди. Ҳовлини су-пураркан, кўз олдидан ойижони лип-лип ўта бошлади. Унинг лаблари оҳиста пичирлади: «Ойижон, ўзимнинг ойижоним...»

Беихтиёр лабларидан учган бу сўздан ўзи ҳам кўрқиб кетди. Атрофга қараб олди. Ҳайрият, ҳеч ким йўқ экан. У ишларини битиргач, ҳовли этагига қараб юрди. У ердаги шафтолининг олдига яқинлашаркан, юраги безовта ура бошлади, шафтолига етар етмай шохларидан маҳкам ушлаганча, йиғлаб юборди. «Бугун сизни тушимда кўрдим, ойижон, қўлларимни узатсам, сизга ета олмадим. Юрагим тўлиб кетди. Нега мени ташлаб кетдингиз-а?!» У кўз ёшларини тия олмай ерга ўтириб олиб яна йиғлади.

— Фарида, қаердасан, жувонмарг бўлгур, сутга

қарамабсан-ку!

— Вой, ҳозир, ҳозир... У кўзларини апил-тапил артаркан, ошхона томон югурди.

— Эсимдан кутарилибди, опоқижон, ойимлар тушимга кирибдилар...

— Кап-катта қизнинг гапини қаранг-а, ойисини тушида кўрганмиш! Наҳотки манави калланг билан яхшироқ уйламайсан, ойинг йўқ эди, йўқ.

— Ундай деманг, опоқи, улар тириклар, руҳлари бизни кўриб туради!

— Э, бор-э, чойни дамла! Фариданинг томоғидан алланима тиқилиб қолди. Унинг чиройли кўзларидан ёш айлана бошлади. Чой дамлагач, дадаси ва опоқисининг олдиларига олиб бориб қўйди.

— Фарида, чой ич, қизим, — деди дадаси. Сен ёш боламассан-ку, ойинг қайтиб келмас жойга кетганлар. Сенларни онасиз бўлмасин, деб, опоқини олиб келдим. Бир-бирингиз билан аҳил бўлинглар-да, қизим. Фарида индамай бошини қуйи эгганча, майли отажон, деб нари кетди. Ошхонада чой ичиб, идиш-товоқларни ювишга киришди. Шунда қўлидан пиёла сирғалиб ерга тушди-ю, чил-чил бўлди.

Пиёла синиқларини тераётган Фаридага опоқиси келиб дағдага қила бошлади.

— Ана, дадаси, ҳамма айбни менга тункайсиз, қизингиз бизга жаҳл қилиб, пиёла синдираяпти. Эртага яна бошқа нарсани бошлайди бу.

— Ундай деманг, опоқи, мен, мен... Фарида бошқа гапиролмади. Опоқиси уни юз кўзи аралаш тасарки тортиб юборди. Фариданинг кўзларидан ўт чиқиб кетгандек бўлди.

— Менга жаҳл қилиш мана бунақа бўлади! Мана!

Дадаси келиб Фаридани опоқисининг қўлидан ажратиб олди. Фарида яна ҳовли этагига қараб югурди. Яна ўша шафтоли олдига борганча, ойижон, деб йиғлай бошлади. Кейин унинг барглари кўзларига суртди...

Бундан икки йил олдин шу шафтолини ойижони билан бирга экишганди. Ўша пайтларда ойижонининг тез-тез тоби бўлмай турганди. Шафтолини экишайтганда ойижониси: «Шу шафтолилар ҳосил бера бошлаганда бирга мевасини териб еймиз-а, қизим», — деб Фаридани бошидан силаб қўйган эди. Фарида эса «Ойижон, шафтолимиз кат-

та-катта буладими, ширин буладими?! — дея ойисини саволларга кўмиб ташлаган эди. Унинг мурғак қалби ойижонини эрта кетиб қолиб, меваларини фақат ва фақат ўзи териб ейишини у вақтларда тасаввур ҳам қилмаган экан.

Мана, шафтолилар ҳали думбул бўлиб турибди. Ойижонисига эса шафтоли ейиш насиб қилмаган экан. Фарида кўз ёшларини артаркан, шафтолининг нариги томонидан ойижонини қўлиб турган сиймосини кўриб қолди.

— Ойи, ойижон, қўлларингиздан ушлай, кетиб қолманг, ойи!!!

Ҳовли этагидан қизининг «ойи»лаётганини эшитган дадаси шафтолининг тагига борди. Кўз ёшлари юзини юваётган Фаридани кўргач, нотўғри иш қилиб

қўйганини тушуниб етди шекилли, унинг бошини силаркан, уларнинг ҳам кўзларидан ёш қуйила бошлади. Фарида дадасининг йиғлаётганини кўрди-да, дада, мен ундай қилмоқчи эмас эдим, сизга жаҳл қилган бўлсам...

— Қуй, қизим, кераги йўқ, мен сени ҳам, ойингни ҳам яхши кўрадим. Фақат у пешонамга сиғмаган экан. Қўлимдан нима ҳам келарди.

Кейин шафтоли танасини ушлади-да, мени кечир, онаси, сени, қизимни дилини оғритиб қўйдим. Энди ҳеч қачон Фариданинг кўзидан бир томчи ҳам ёш тўқилмайди, деди.

Шунда шамол туриб, шафтолининг барглари худди қарсақ чалгандек шитирлай бошлади.

Озода ТУРСУНБОЕВА.

СЕШАНБА, 22 ИЮНЬ.

Ўз.ТВ-1

9.10 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари».

10.05 «Янги алифбони урганамиз».

Болаларнинг ёзги таътил кунларида:

11.25 «Шумтакалар» мультсериал.

11.40 «Мактублар — кабутарлар».

12.05 Кундузги сеанс. «Чи-поллинно» бадийий фильм.

18.10 «Маҳмадона» мультфильм.

20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

18.05 «Кусто командасининг сув соти саргузаштлари».

Ўз.ТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттуплам.

18.20 «2000 йилдан сўнг» телесериал.

ЎзТВ-4

15.40 «Бинафша».

17.00 «Жонли сайёра».

17.15 «Куйини топинг».

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари. «4 эпчил ака-укалар».

19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ЧОРШАНБА, 23 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

10.25 «Абитуриент-99». Ада-

бийт.

10.50 «Абитуриент-99». Ки-мё.

11.15 «Шумтакалар» мультсериал.

11.30 «Санъат гунчалари».

12.05 «Ёзувчилар — бола-ларга».

12.40 Кундузги сеанс. «Олти жаҳонгашта». Бадийий фильм.

18.10 Болалар учун «Сени Ватан кутади».

20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намойиш этади. «Спорт майдончаси», «Уйна, болажон уйна».

18.40 «Болалар дунёси».

Ўз.ТВ-3

18.10 Болалар учун «Халфана».

Ўз.ТВ-4

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари «Шиша ичидаги жин».

19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ПАЙШАНБА, 24 ИЮНЬ

ЎзТВ-1

9.10 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари». Болаларнинг ёзги таътил кунларида:

11.30 «Кувноқлар даврасида».

12.05 Кундузги сеанс. «Бо-

лажон қиз». Бадийий фильм.

18.10 «Ҳа-ҳа-ҳа» (Ҳазил - Ҳажв - Ҳангома).

21.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттуплам.

Ўз.ТВ-4

17.00 «Бу ажиб дунё».

17.15 «Куйини топинг».

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Грим эртаклари «Шиша ичидаги жин».

19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ЖУМА, 25 ИЮНЬ.

Ўз.ТВ-1

10.50 Немис тили.

Болаларнинг ёзги таътил кунларида:

12.05 «Шумтакалар» мультсериал.

12.20 «Беш бармоқ» тележурнал.

18.10 Болалар учун «Фарзанд умид юлдузи».

20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намойиш этади. «Китоб жавони». Мультфильм.

Ўз.ТВ-3

9.00 «Ёрилтош» мульттуплам.

9.40 «Болажонлар экрани».

18.10 «Ёрилтош» мульттуплам.

Ўз.ТВ-4

17.45 Мультчархпалак. Ака-ука Гримм эртаклари «Жасур кучукча».

18.45 «Муъжизалар майдони».

19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ШАНБА, 26 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

10.50 «Кўзгу».

14.05 Болалар учун «Гулгунчалар».

16.00 «Шумтакалар» мультсериал.

18.00 Боллар учун «Фламинго».

19.55 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

9.00 «Янги авлод» студияси намойиш этади.

9.50 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари».

18.00 «Янги авлод» студияси намойиш этади. Болалар дам олиш масканларида.

Ўз.ТВ-3

9.40 Болалар учун «Халфана».

9.55 «Табиат шифохонаси-

да».

10.10 Болажонлар экрани.

18.00 «Ёрилтош» мульттуплам.

Ўз.ТВ-4

11.30 «Жонли сайёра».

11.45 «Биргаликда қўйлаймиз».

Ўз.ТВ-1

8.30 «Камалак» болалар учун кинодастур. «Умид» намойиш этади.

10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».

12.20 «Шохруҳ» клуби.

15.00 «Кувноқ стартлар».

18.00 «Олтин тож» телеуйин.

Ўз.ТВ-2

9.00 «Якшанбада яхши дам олинг».

9.40 «Янги авлод» студияси намойиш этади.

11.05 Инглиз тили сиз учун.

11.35 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари».

15.15 «Цирк! Цирк! Цирк!».

18.00 «Янги авлод» студияси намойиш этади. «Уй вази-фаси».

Ўз.ТВ-3

9.30 «Соғлом бўлай десангиз...».

9.40 «Ёрилтош» мульттуплам.

10.10 Болажонлар экрани.

18.10 «Ёрилтош» мульттуплам.

18.35 «Камолот сари».

19.05 «Табриклиймиз, кутлаймиз».

Ўз.ТВ-4

9.05 «Эртакларнинг сеҳрли олами».

Болалигим қолди ортимда,
Катта ҳаёт хали олдинда...

Сураткаш: Эркин Эшонов

Қишлоқларда фақат Мақсудга ухшаган болалару, кексалар ва хотин-қизлар бор эди, холос. Қиш қаттиқ келиб, ҳамма жойда булгани каби Турақургонда ҳам очарчилик авжга минди. Қишнинг охирига келиб қишлоқни ваҳима босди. Ҳар кучада битта-иккитадан очликдан одам ула бошлади. Урушдаку, йигитларимиз душман билан булган жангларда ҳалок булсалар, қишлоқларда очликдан, турли касалликларга чалиниб, ҳаёт билан видолашардилар. Бир марта қорним туйиб улсам, армоним йуқ эди, деганлар сони тобора орта бошлади. Шундай қилиш қишнинг сунги дақиқалари тугади.

Қишдан зурга чиққан одамлар кун исий бошлаши билан дарҳол узини далага урди. Экин-тикин ишларини бошлаб юборишди. Колхозларга ҳукумат бир амаллаб қарз берди. Далага чиқиб, гунг-тупроқ ташиганларга аталами, нима булмасин иссиқ-овқат қилиб берилди бошланди. Бу эса одамларни очликдан асраш билан бирга, уларни далага чиқишларига имкон яратди. Қосим амаки билан Меҳрихон ҳам далага чиқа бошладилар.

БОҒ КУЧАДА

Меҳрихон бир куни Мақсудни боғларига олиб борди. Бу ер қишлоқнинг жануб томонида бўлиб, колхоз боғининг егинасида эди. У ерда Мақсуднинг дус-ти Носиржонларнинг ҳам боғи бор эди. Носиржон ён қушни бўлиб, Мақсуддан бир еш катта эди. Мақсуд Косонсойдан келганининг эртасигаёқ у билан танишиб, уртоқ бўлиб олган эди. Носиржон қорачадан келган, истараси иссиқ қора майиздек, аммо юзлари чутир, новчароқ бола. Эҳушли, одамлар билан муомиласи ҳам Мақсудникидан яхшироқ эди. Бироқ гапини қайтарсангиз пешонасини тириштириб, суз-сузини маъқуллаштига ҳаракат қилади. Юраги торроқ-да.

Қосим амакининг айтишига қараганда унинг дадаси Мулла асқар Бухоронинг мадрасасида Қосим амаки билан бирга ўқиган, аммо фронтга бормаган, мулла одам экан. Унинг хотини ҳам саводли, оиланинг асосий таянчларидан бўлиб, йигит-қизларига яхши тарбия бера оладиган одобли жувон экан. Шунинг учун булса керак, дейди Мақсуд узича, «Носиржон менга қараганда анча нарсани билади. Кейин, эскича дуоларни ҳам бемалол ёддан айтиб беради. Мен эса... Ҳа, мен фақат онамнинг қарғишларини эшитганман холос-у, дуони қасрдан урганай...» деб, узига-узи тасалли бериб қуярди.

Қосим амакининг боғида меваларнинг барча турларидан бор.

Қулочга сигмайдиган қантдек уриқлар, қирмизак олмаларнинг сараси, анор, анжир дейсизми, бари шу боғда бор. Куп утмай боғдаги мевали дарахтлар гуллаб, келинчақлардек оқ ҳарир румол ураб олгандек бўлиб қолди.

Ҳамма жойда баҳор. Осмон худди артилган пишпадай мусаффо. Айниқса, боғ кучанинг гир-гир шабадаси дилларга ором бериб, кунгилни қитиқлайди. Ариқ буйларидаги ялпизнинг ёқимли хиди, томлардаги лолақизгалдоқларнинг аллақандай товланиб, селкиниб туриши бу ердан Мақсудни сира қуйвормаётгандек эди. Ариқларда оқётган баҳорнинг

Мақсудга ҳаммадан ҳам беҳиларнинг дона-дона бўлиб очилган гуллари ёқди.

Боғ кучадаги ҳар бир ҳовлида ҳовуз бор эди. Ариқда сув шалдираб оқиб турса, нега ҳовуз буларкина, деб уйларди Мақсуд. Тепа маҳалладаги ҳовлиларда ҳам, боғ кучадаги уйларнинг ҳам купчилигида ҳовуз бор эди. Косонсойдаги ҳовлиларда эса ҳовузлар бунчалик куп эмас. Турақургондаги ҳар бир нарсани бир дунё бўлиб қуринаётгани учунми Қосим амакини, гоҳо Меҳрихонни саволларга тутиб, баъзан зериктириб юборар эди.

— Ҳа, бизда ҳовузлар куп углим.

ганини икки қилмай бажо келтиришар, Абдуфаттоҳнинг қулини совуқ сувга урдиришмасди. Мақсуд ҳам отадан якка угил. Аммо пешонасининг шурлиги-ланми еки тақдири азалда унга шундай яшаш езиб қуйилган эканми, онаси ешлигидаёқ вафот этди, отаси эса, энди ақлини таниётганда фронтга кетиб қайтиб кетмапти. Тугри, Меҳрихон уз онасидан ҳам аъло даражада парваришлаб, Қосим амаки эса уз отасидек эркалатарди. Худди Абдуфаттоҳнинг ота-онасидек унинг ҳам қулини совуқ сувга урдиришмасди. Лекин уриб сукса ҳам, қанча оғир меҳнат қилдирса ҳам

бур булди.

— Ҳа, нега йиғлаясиз?

Меҳрихон унга ҳеч нима демеди. Унинг кузларидан оқётган маржон-маржон бўлиб оқётган ешларини курган Мақсуд ҳам йиғламасди: «Сизга қовун олиб келувдим», дея олди холос. Меҳрихон уни бағрига босиб, юпатар экан, узининг кузларидан оққан ешларни ҳам артиб олди. У Мақсудга термулиб турди-да, яна кузларидан шовуллаб еш оқа бошлади. Кеч кирди. Қосим амаки даладан келди. Кечки овқатдан сунг Меҳрихон узини табибга курсатишини айтди. Қосим амаки унинг бу гапидан таажубланиди, бир қараб қуйди-да, «Курсатдик-ку», деди.

— «Курсатдик» эмиш. Одамлар қагдан-қаққа фарзанд курармиканман, деб, табиб қилдири юради. Сиз булсангиз ҳеч йуқ, Шоймардонгами, Сафитбилотгами олиб бормадингиз. Шоймардоннинг суви минг дардга даъво беришади. Зора шифо топиб, дуст-душманлар ичида юзимиз ёруғ булса!

— Бораман, десангиз, йуқ демайман, боринг, обораман.

Қосим амакининг жавоби шу булди холос. Лекин у ич-ичидан азоб чекаётгани сезилиб турар эди. Меҳрихон ичаётган чойини ичиб бўлиб, пиеллага қараб турди-да, эрини хафа қилиб қуйганлигини сезиб қандай қилиб кунгилни олишини билмади шекли гапни бошқа томонга бурди.

— Мақсуджон колхоз боғидан қовун олиб чиққан эдилар, суяйлик.

— Маҳкамбой амаким бердилар, — деди Мақсуд кузлари мултираб.

У уридан туриб, қовунни олиб чиқди. Қосим амаки қовунга пичоқ теккизган эди, у «тарс» этиб ёрилиб кетди.

— Жонивор шакар палак экан, роса пишибди-да. Пичоқ тегиши билан ёрилди-я!

Бу мактовни эшитиб Мақсуд севиниб кетди.

— Торвуз ҳам олиб чиққанман.

— Ҳа, деб уёққа чиқаверма Мақсуджон. Маҳкамбойнинг кунглига бирор нима келиб қолмасин.

— Хафа булмайдилар. Угиллари мани уртоғим. Унинг узи бошлаб чиқди.

Қовунни ейишди. Қосим амаки «Чарчаб турибман» деб ётди. Мақсуд билан Меҳрихон бирпас гаплашиб утириш...-да, сунг улар ҳам ётишди. Аммо Меҳрихоннинг асло уйқуси келмади. Меҳрихоннинг нима сабабдан йиғлаганлиги маънисига тушунмаган Мақсуднинг миясида анчагача қовуқ аридек тинчлик бермади. У нега йиғлайдикин, нега менга айтмади, деб уйлар эди.

(Давоми бор)

МЕРОС

Недан Нега

МАҲМУД ИБРОҲИМОВ

тошқин суви боғ кучага шовқин солиб, қушлар овозига жур булар эди. Эндигина барг чиқарган тол популар еш қизалоқларни чақираётгандек селкинар эди.

Мақсуд Косонсойда ҳам баҳорни кутганди. Соё соҳилларини сайр этганди. Аммо бу йилги баҳор унга ажойиб таассурот қолдирди. Гуё баҳор булгандан буён бу йилгидек узининг сира такрорланмас ҳусни-жамолини, латофатини куз-куз қилгандек эди. Ана шундай кунларда Мақсуд узини бу томонларга олиб келган Қосим амакидан жуда-жуда хурсанд бўлиб кетарди. Унга ҳаммадан ҳам боғдаги уриқлардан елим териш завқли эди. Эртадан кечгача боғ қушларини Сорахон, Раҳима, Қаҳҳор, Абдурахим, Турғунгулатлар билан бойчечаклар териб, лойдан уялар, турли хайвонларнинг хайкалчаларини ясаб, куннинг кеч булганини билмас эди.

Қосим амакилар май ойининг урталарида боққа кучиб келишди. Бу ерда эски бир уй, бир даҳлиз бўлиб, енида кичкинагина айвончаси бор эди. Айвончага гозон тукиб қуйилган эди, Мақсуд кучиб келишган кунни кечгача шу гозонларни тутнинг тағидаги бостирмага тошиди. Ҳовли ташқарисидаги ҳовузда қурбақалар туни кун тинимсиз қулқни қомагга келтириб «вақ-вақ»лаб етарди. Дастлабки кунлари қурбақаларнинг овозига куниколмай, бир маҳалгача ухлабмай чиққан Мақсуд куп утмай урганиб кетди. Чунки қурбақаларнинг қуриллаши унга худди алла айтаётгандек туюла бошларди. Ариқ буйидаги ва ҳовуз қирғоғидаги беҳилар ҳам гуллади.

Бунинг хосияти катта, — деди Қосим амаки бир куни, — Турақургонликлар ҳовузсиз яшайолмайдилар. Чунки сойнинг суви саратонга бориб қуриб қолади. Ҳатто ичганиям сув булмайди. Ана шунда ҳовузлар қор келади. Биз икки ҳафтадан кейин егингарчилик булса, яна сойга сув келади. Кейин экинларимизни сугориб, ҳовузларимизни сувга тулдириб оламиз. Шундай деҳқончилик қиламиз углим. Ҳа, деҳқончилик осон иш эмас. Шунинг учун ҳар доим деҳқонлар фарзандларини дуо қилишса, «нондек азиз, сувдек сероб булгин», дейишади. Деҳқоннинг жони, но ни сув.

Қосим амакининг айтишига қараганда бир вақтлар сурункасига бир-икки йил курғоқчилик бўлиб, Турақургондан жуда куп одамлар чор атрофга кучиб кетган экан.

Шундай қилиб, баҳор, езути. Мусофирчиликка кункиб қолган Мақсуд гоҳо-гоҳо қишлоғини, холасини ва Солиқни куриб бу томондаги дустларини, табиий шароити ва одамларининг қанчалик самимий, очик кунтил, тугри суз эканлигини холасининг угли Солиққа айтиб бергиси келар, соё буйларида бирга кук териб юрган дусту Солихужани кургиси келарди.

ЧАҚАЛОҚ ЙИҒИСИ

Боғ кучада Мақсуднинг бир уртоғи бўлиб, унинг исми Абдуфаттоҳ эди. У Мақсуддан икки ешча кичик бўлиб, отадан якка угил эди. Дадаси Маҳкам ака ҳам, онаси Сора хола ҳам унинг айт-

хар кимга уз ота-онасининг булгани яхшилигини Мақсуд аста-секин сеза бошлар эди. Бугун айниқса жуда-жуда билинди.

Абдуфаттоҳнинг дадаси колхоз боғида қоровул эди. Мақсуд Абдуфаттоҳ билан колхоз боғига жуда куп чиқар эди. Бир куни қовун пишиги эди, Мақсуд Абдуфаттоҳ билан биттадан қовун ва биттадан торвуз олиб уйга келишди. Уйга киришса, уйдан йиги товуши эшитилар эди. Икки уртоқ хайрон бўлишди. Чунки Мақсуд келганидан буён Меҳрихоннинг йиғлаганини у сира кургани йуқ эди. Ичкарироққа кириб қараса чиндан ҳам Меҳрихон йиғлапти. Бу Мақсудга худди куеш чарақлаб турган пайтда емғир еққандек булди-да, ажабланди. Меҳрихоннинг эғнида ишга киядиган ҳарир куйлаги, бошини пушти румол билан дуррача қилиб олибди. Чий баҳмал камзули қулида. Бу манзарани курган Абдуфаттоҳ аста узининг қовун-тарвузини олди-да, Мақсуд билан хайрлашиб аста чиқиб кетди.

— Эй парвардигор, — дер эди Меҳрихон худога нола қилиб, — ҳаммага берган марҳаматингдан мени маҳрум этмасанг нима булади? Ҳазинанг камаймайди-ку! Мен тирноққа зор, сен булсанг уша фарзанд уволи кур қилгур Кипоятга фарзанд берсанми? Мана ун йилдулки, чақалоқнинг йиғисига, унинг эркаланишига зорман. Эй худо, мен ҳам она булармиканман, орзуйимга эришармиканман? Менга ҳам фарзанд берсанг, ким хафа булади. Еки бирор гуноҳ қилиб, айтганингни бажармадимми?!

Мақсуд ичкарига кириб Меҳрихоннинг қаршисидан унинг нега йиғлаётгани сабабларига тушунмайтурди-да, охири сурашга маж-

Мардлик — асл тақдир инъоми,
Улуғланган шараф ва қарам.
Шу эзгулик ҳислати ила
Эъвоз топган инсон — мукаррам.

Мардлигим не ишқ жомин тутиб,
Орзуманд дил айласа тилак.
Ҳайрихоҳ қўл тутмоқ учун ҳам
Меҳри ёниқ оташ қалб керак.

Ҳаётнинг покиза қувончи фарзанд,
Ешликнинг шарафи, таянчи фарзанд.
Умримиз безаги, тоза чечаги
Кексалик ардоғи, суянчи фарзанд.

Ҳақиқат нима у, ҳақ нима,
Англаган юракнинг ўзидир.
Борлиқнинг раҳмати ёлғиз ҳақ,
Бандаман, бу иймон сўзидир.

Умидвор дилларга берувчи нажот,
Ғайбу шаҳодатга ўзи гувоҳдир.

Тангрисиз на куп бор, на даҳри дун бор,
Бунга шак келтириш гуноҳдир.

Йўқ, кимсасиз кўнглим ичра ҳам
Танҳоликда бўлмагай асар.
Кўкка сапчир тўлқин дамба дам,
Ғофилларга солувчи хатар.

Унда ҳар тонг афтоб юз ювар,
Ўзгачадир кўрки — бир жаҳон.
Йўқ унутманг, ёлғиз деб билманг,
Шу кимсасиз қалбда сен ниҳон...

Сенинг иқболингга кўз тикса кимдир,
Дардларинг ардоқлаб яшаса дилдан.
Соғинсанг, дийдоринг кўмсаса ҳар зум,
Сирлашсанг, сирдошинг бўлса кўнгиладан...

Тақдир қисматингга беаёв чоғ ҳам,
Паноҳ топа олсанг шу зот бағридан.

Авалбек РЎЗИ МУРОД

Ўксисанг, кўзингдан ёшиггни артса,
Сенинг ороминг деб кечса баҳридан.

Кўксингда эзгулик ниҳоли унгай,
Меҳр бергай унга токи одамлар.
Мен ҳам йўлингизга кўз
тутдим муштдек
Саҳоватга ташиша дюрракда камлар...

ОНАМ САОДАТ НАРЗИ ҚИЗИГА

Бағри тўлиб ҳосилга,
Ерга эгилар бошоқ.
Ризқ-насиб тирикликка
Ҳаққи ҳурмати ул-оқ.

Бағри тўлиб ҳосилга,
Ерга эгилар дарахт.
Шу, тупроқ дастурхонга
Қут-барака, тилар бахт.

Улғайтириб фарзандин,
Қадди эгилар она.
Аллоҳ шукрини тилаб,
Ерга енгилар яна...

нг овозидан деразалар ҳам титраб кетибди. Ситоранинг онаси югуриб ташқарига чиқиб қараса, катта дев турганмиш.

газаб олиб келди, — дебди дев. Узимни ҳеч ушлаб тура олмаяпман. — Ранжишингизга сабаб борми? — сурабди

Дев ҳақида жуда куп эшитган Ситоранинг онаси узини зурга қулга олиб: «Кимсиз?», дебди.

— Мени бу ерга қахр

Ситоранинг онаси. — Бор, бор, — дағал жавоб берибди дев. — Уйга кириб, бир пиёла чой ичинг. Дев рупарасидаги аёл

Эртақлар — яхшиликка етаклар

ни ширинсўз эканлигидан жаҳдан тушибди ва Ситоранинг онасига: «Мен секин манзилимга учиб кетаётсам, Ситора бир бурда нонни олиб, кучанинг четига ташлаб юборди. Нонни хор қилган қизча ким экан, деб келдим».

Девни катта ва қурқинчилигидан Ситора қурқиб йиглаб юборди. Дев қулидаги нонни Ситорага узатиб: — Шу нон сеникими, — дебди. Ситора зурга: «Ха», — дебди ва йиглай бошлабди. «Йиглама», — дебди дев. Мана, мендан болалар ҳам қурқиб қочишади. Баъзилари ёмон куради. Балким мен шундай қурқинчлидирман. Бу

ни тан оламан, лекин, нонни хор қилганларни кўрсам, чидай олмайман. Уларни нони йўқ юртларга, чулларга олиб бориб ташлайман. Бир нони йўқ юртларда яшаб кўрсинларчи, шунда нон увоғи қадрига етишади.

— Кечиринг, бошқа қилмайман, — йиги аралаш суз берибди Ситора. Ана шундан буён нон еса ҳатто увоғини ҳам тўқмайдиган, йулда нон курса, четга олиб қўядиган, дугоналарига нонни эъзозлашга ургатадиган, нонни увоғини ҳам увол қилмайдиган бўлибди.

Дилбар ОТАЖОНОВА,
Тошкент вилояти,
Зангиота тумани,
16-мактабнинг
7-«Г» синф ўқувчиси.

Аслида уша куни дев шаҳарда тўхтамоқчи эмас экан. Осмонда учиб кетаётди куриб қолган воқеаси уни ҳаёлидан нари кетмабди. У уша қизча билан учрашишга аҳд қилибди. Дев осмондан қуринмайдиган бўлиб ерга тушибди. Ҳаво ранг эшикни устма-уст тақиллатибди. «Ситора-а!» деб чақирибди. Уни

Muzeyda bir janob yumshoq stulga o'tirib oldi. Shu payt muzey xodimi uning yoniga keldi:

— Janob, siz Napoleonning yumshoq stuliga o'tirib oldingiz-ku.

— Nima bo'пти, shunga ham shunchalikmi, kelsa

— Bola bundan sal norozi bo'lib:

— Avvalroq bilganimda 5 deredim, — dedi.

Ikki janob uchrashib qolishdi:

AVVALROQ BILGANIMDA BESH DERMIM

— Qani, azizim, olamda qanday yangiliklar bor?

— Siz suyanib turgan devordagi tasvir-da.

— Siz eshaksiz, Dyuran, a'lochilar doskasidan o'chirilasiz, — dedi o'qituvchisi.

— Agar meni u yerdan o'chirib tashlasangiz, zebra bo'laman, — dedi bola.

Bir ona o'g'lidan so'radi:

— Piyer, nega yangi k a t a k ko'ylagingni kiymayapsan?

— Kiyardimu, lekin uni katagini sindirib qo'yishdan qo'rqnadim-da.

O'qituvchi Poldan so'radi:

— Qani, menga ayt-chi, Pol, nega shveysarlarning uyi yoq'ochdan qilingan?

ХАНДАЛАР

Olomonda bir kichkina bola onasini chaqirib yig'lardi.

Bir janob bolaga otalarcha mehribonlik bilan:

— Bechora bolakay, onangni yo'qotdingmi, nega uning ko'yligidan ushlab olmading?

— Unday qila olmadim-da, janob, chunki ularning ko'ylagi kalta edi.

Besh yoshli Fransis bir yoshli ukasining ming'irlashidan charchab:

— Oyi siz uning so'zlarining fransuscha ekanligiga ishonchingiz komilmi?

Fransuschadan Erkinoy XU-DOYBERGANOVA tarjimasini.

O'zLJTU qoshidagi horijiy tillar cjuqur o'rgatiladigan lisey o'qituvchisi.

Расмларни тенгдошингиз Шерзод Зойиров чизган.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУСТ КЎМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Д.аббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ИҲ.ДОШЕВА, Хотам АБДУ-
АИМОВ, Илқолиб ЮСҲУОВА,
Далахон ҲУБОВ, Иноят
АБДУСОАТОВА, Суннатилла
КУЗИЕВ, Мукаррама МУ-
РОДОВА, Феруза ОДИЛОВА.

«ЕШИҚТИСОДЧИ»

ИТОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:
Музаффар ПИРМАТОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ,
Маҳлиё МИРСОАТОВА,
Гулнора МУҲАМЕДОВА.

IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Оффсет усулида босилди. Ҳажми: 1 босма табоқ Буюртма — Г-0454. 46.496 нусхада босилди. Қогоз бичими — А-3. Босишга тошшириш вақти 19.00. Тошширилди — 19.45. Навбатчи: Озода ТУРСУНБОЕВА

• Руйхатдан ўтиш тартиби № 000137
• Манзилимиз: 700083, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кучаси, 32-уй.
• Намр курсаткичи: № 64563
• Телефон:
• 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-21